

Utjecaj inflacije na životni standard građana Republike Hrvatske

Šćuka, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:687307>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-30**

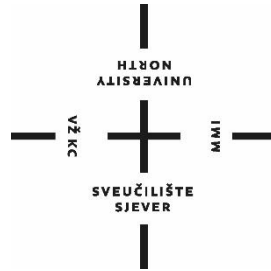

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

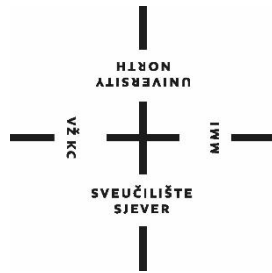
DIPLOMSKI RAD br. 409/PE/22

**UTJECAJ INFLACIJE NA ŽIVOTNI
STANDARD GRAĐANA REPUBLIKE
HRVATSKE**

Ana Ščuka

Varaždin, kolovoz, 2022.

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN
Studij Poslovne ekonomije

DIPLOMSKI RAD br. 409/PE/22

**UTJECAJ INFLACIJE NA ŽIVOTNI
STANDARD GRAĐANA REPUBLIKE
HRVATSKE**

Studentica:

Ana Ščuka, 0016124350

Mentor:

Izv. prof. dr. sc. Petar Kurečić

Varaždin, kolovoz 2022.

Zahvala

Odluka da svoje studiranje nastavim na diplomskom studiju na Sveučilištu Sjever pokazala se odličnom jer sam ovdje stekla nova iskustva i znanja te naučila kako na znanstveni način pristupiti određenoj problematici. Od toga se ne bi ništa ostvarilo da nije bilo mojeg mentora, izv. prof. dr. sc. Petra Kurečića. Ovim mu putem želim zahvaliti na pružanju bezuvjetne pomoći te na stručnim savjetima koje mi je dao tijekom studiranja. Zahvaljujem na njegovu mentorstvu pri pisanju diplomskog rada i što je uvijek našao vremena za sva moja pitanja.

Isto tako, neizmjereno zahvaljujem obitelji i prijateljima koji su mi bili velika podrška tijekom cijelog ovog mog putovanja. Oni su sve vrijeme bili moji najveći navijači i zato im hvala na tome.

Iako će zvučati egoistično, želim zahvaliti i sebi. Zahvaljujem sebi što nikad nisam odustala iako sam mislila da je u tom trenutku nemoguće. Zahvaljujem sebi što sam vjerovala u sebe kada drugi nisu te što sam pomagala kolegama ne tražeći ništa za uzvrat. Želim zahvaliti sebi zato što vjerujem u moć znanja i uloženi trud u vremenu kada ih mnogi ne cijene na tržištu rada. Ovo pišem jer smatram da je mentalno zdravlje danas važno, a mnogi ne pričaju o toj temi.

SAŽETAK

Nakon razdoblja višegodišnjeg sporijeg rasta tržišnih cijena od dugoročnog prosjeka, inflacija cijena tijekom 2021. godine ponovno se ubrzala te je shodno tome navedena tema postala glavni fokus javnosti i medija. Ratom u Ukrajini podigle su se cijene energenata na svjetskom tržištu, a kako se zemlje Europske unije uglavnom oslanjaju na naftu i plin, tako se rast istih prelio na europsko tržište. U teorijskom pregledu literature objašnjeni su neki od glavnih inflacijskih procesa, poput inflacijske percepcije i inflacijskih očekivanja kod potrošača. Glavni je cilj istraživanja analizirati utjecaj inflacije tijekom 2021. i 2022. godine na životni standard građana Republike Hrvatske. Istraživanjem se želi objasniti spremnost građana Republike Hrvatske na plaćanje viših cijena energenata kako bi se sankcionirala Rusija koja je glavni agresor rata. Nadalje, važno je poznavati uzročno-posljedičnu vezu između povećanja cijena energenata tijekom 2021. i 2022. godine i financijskog stanja građana promatrane države. Istraživanje je provedeno putem anketnog upitnika u kojem je sudjelovalo sveukupno 247 ispitanika. Rad je podijeljen na četiri dijela, a to su uvod, teorijski pregled literature, istraživanje te zaključak. Prvi dio sastoji se od uvoda, iznošenja predmeta i cilja rada. Nadalje, drugi dio rada čini teorijski pregled literature korištenjem sekundarnih podataka na hrvatskom i engleskom jeziku. Treći dio odnosi se na provedbu istraživanja putem metode analize i induktivne metode u kojima ispitanici predstavljaju slučajni uzorak. Hipoteze rada potvrđene su i/ili opovrgnute nakon obrade podataka putem izračuna Cronbach Alpha koeficijenta, provedbe T-testa te analizom deskriptivne statistike. Zadnji dio rada odnosi se na donošenje generalnog zaključka na temelju rezultata istraživanja.

Ključne riječi: *rast cijena, inflacija, energenti, nafta, plin rat u Ukrajini, Rusija, životni standard*

ABSTRACT

After a period of several years of slower market price growth than the long-term average, price inflation accelerated again in 2021. and, accordingly, the mentioned topic became the main focus of the public and the media. The war in Ukraine raised the prices of energy products on the world market, and since the countries of the European Union mainly rely on oil and gas, the growth of these has spilled over into the European market. In the theoretical review of the literature, some of the main inflationary processes are explained, such as inflationary perception and inflationary expectations among consumers. The main goal of the research is to analyze the impact of inflation during 2021. and 2022. on the standard of living of the citizens of the Republic of Croatia. The research was conducted through a questionnaire in which a total of 247 respondents participated. The paper is divided into four parts, namely the introduction, theoretical review of the literature, research and conclusion. The first part consists of an introduction, presentation of the subject, the aim of the paper and two hypotheses that will be confirmed or refuted. Furthermore, the second part of the paper is a theoretical review of the literature using secondary data in Croatian and English. The third part of the paper refers to the implementation of research through the method of analysis and inductive method where respondents present a random sample. Hypotheses of the work were confirmed and / or refuted after data processing through calculation of Cronbach's Alpha coefficient, implementation of T-test and analysis of descriptive statistics. The last part of the paper deals with making a general conclusion based on research results.

Keywords: *price growth, inflation, energy sources, oil, natural gas, Ukrainian war, Russia, standard of living*

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za ekonomiju		
STUDIJ	diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija		
PRISTUPNIK	Ana Šuka	MATIČNI BROJ	0016124350
DATUM	09.09.2022.	KOLEGIJ	Ekonomika i politika međunarodne razmjene
NASLOV RADA	Utjecaj inflacije na životni standard građana Republike Hrvatske		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	The impact of inflation on the standard of living of citizens of the Republic of Croatia		
MENTOR	Petar Kurečić	ZVANJE	izv. prof. dr. sc.
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. prof. dr. sc. Anica Hunjet, predsjednica povjerenstva		
	2. doc. dr. sc. Dijana Vuković, članica		
	3. izv. prof. dr. sc. Petar Kurečić, član		
	4. prof. dr. sc. Ante Rončević, zamjenski član		
	5.		

Zadatak diplomskog rada

BROJ	409/PE/22		
OPIS	<p>Cijene energenata i njihovo fluktuiranje tijekom određenog razdoblja imaju veliku ulogu u gospodarskoj aktivnosti i postizanja blagostanja u određenoj zemlji. Republika Hrvatska je, koja ima obilježja otvorenog i relativno malog gospodarstva, značajno podložna kretanjima i utjecaju cijena energenata na globalnoj razini. Drugim riječima, učinci "ekonomskih šokova" koji se događaju na svjetskom tržištu, mogu se prenijeti na krajnje potrošače u državi. Kao jedan od takvih šokova, treba se izdvojiti rast cijena energenata kao rezultat početka rata u Ukrajini.</p> <p>Ciljevi rada:</p> <ul style="list-style-type: none">- dokazati postoji li veza između inflacije i ponašanja potrošača- analizirati promjene u indeksu potrošačkih cijena tijekom razdoblja početka rasta inflacije u 2021. godini- utvrditi utjecaj inflacije na radničke nadnice i razinu nezaposlenosti preko analize Phillipsove krivulje- istražiti odnos realne inflacije i očekivane inflacije kod potrošača- analizirati utjecaj rata na aktualna ekonomska zbivanja u svijetu, posebice utjecaj povećanja cijena energenata na život potrošača		
ZADATAK URUČEN	12.09.2022.	POTPIS MENTORA	Petar Kurečić

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	2
1.2. Struktura rada.....	2
2. TEORIJSKI PREGLED LITERATURE	3
2.1. Inflacijska percepcija	3
2.2. Mikroekonomski i makroekonomski učinci inflacije	9
2.3. Inflacija potrošačkih cijena u 2021. i 2022. godini.....	14
2.4. Obilježja inflacijskih očekivanja.....	21
3. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE.....	26
3.1. Predmet i cilj istraživanja.....	26
3.2. Hipoteze istraživanja.....	26
3.3. Metodologija istraživanja.....	27
3.4. Obrada rezultata istraživanja	29
4. RASPRAVA O EMPIRIJSKIM REZULTATIMA	46
4.1. Zaključak empirijskog istraživanja	63
5. ZAKLJUČAK	65
LITERATURA	67
POPIS SLIKA	70
POPIS TABLICA.....	70
POPIS GRAFIKONA.....	70
PRILOG.....	73

1. UVOD

Cijene energenata i njihovo fluktuiranje tijekom određenog razdoblja imaju veliku ulogu u gospodarskoj aktivnosti i postizanju blagostanja u određenoj zemlji. Republika Hrvatska, koja ima obilježja otvorenog i relativno malog gospodarstva, značajno je podložna kretanjima i utjecaju cijena energenata na globalnoj razini. Drugim riječima, učinci „ekonomskih šokova“ koji se događaju na svjetskom tržištu mogu se prenijeti na krajnje potrošače u državi. Kao jedan od takvih šokova treba izdvojiti rast cijena energenata kao rezultat početka rata u Ukrajini. Značajan rast inflacije svakako utječe na životni standard potrošača u svakoj od pogođenih zemalja, a u domaćim prilikama rastom cijena energenata rastu i cijene plina, vode, električne energije i ostalih komunalnih usluga. Za bolje razumijevanje inflacijskih procesa važno je analizirati na koji način i kako potrošači percipiraju inflaciju. Inflacijska percepcija pokazala se vrlo važnom za mnoge znanstvene studije koje se bave istraživanjima odstupanja mišljenja potrošača od stvarnih kretanja cijena koje su zabilježene u službenoj statistici. Za mnoge je znanstvenike u području ekonomije fokus istraživanja na razumijevanju percepcije potrošača prema svakodnevnim promjenama cijena na tržištu (Stanisławska, 2019). Na percepciju inflacije ne utječu samo cijene dobara i usluga, već i medijske objave, kretanje cijena nekretnina te očekivanja inflacije u svijesti potrošača. Podatci koje je prikupio HNB ukazuju na činjenicu kako je tijekom cijelog promatranog razdoblja u 2021. godini percepcijska inflacija bila znatno veća od stvarne inflacije. Jedan je od najvažnijih utjecaja inflacije upravo razdioba dohotka i bogatstva jer, ukoliko se inflacija povećava kontinuirano kroz godine, zajmodavac će u tome slučaju dobivati sve manje novca kroz isplatu rata jer je vrijednost novca sve manja. S druge strane, zajmoprimac će svoj dugoročni kredit plaćati mjesečno sve manje i manje, čime će mu se smanjiti i realni troškovi. Kao drugi utjecaj inflacije navodi se utjecaj na realnu ekonomiju, odnosno makroekonomski utjecaj na ekonomsku efikasnost i ukupnu proizvodnju (Samuelson i sur., 2000, str. 575-577, 580-582). Svaka zemlja primorana je provoditi adekvatnu monetarnu politiku kako bi se osigurao gospodarski razvoj, stabilnost cijena, puna zaposlenost i podigao životni standard građana. Provođenje kontrolirane i niske inflacije jedan je od glavnih zadataka monetarne politike, čime bi se osigurao održivi ekonomski rast.

1.1. Predmet i cilj rada

Cilj je ovoga rada dokazati postoji li veza između inflacije i ponašanja potrošača. Nadalje, rad analizira promjene u indeksu potrošačkih cijena tijekom razdoblja početka rasta inflacije tijekom 2021. godine. Cilj je rada provjeriti koja su to dobra i usluge čije su cijene porasle tijekom pojave inflacije u 2021. i 2022. godini. Radom se provjerava utjecaj inflacije na radničke nadnice i razinu nezaposlenosti, i to putem analize Phillipsove krivulje.

Predmet je rada istražiti odnos realne i očekivane inflacije kod potrošača te provjeriti je li realna razina inflacije ista percipiranoj inflaciji kod potrošača prema službenim podacima Državnog zavoda za statistiku. Početkom 2022. godine započeo je rat u Ukrajini, a njegove su posljedice ostavile trag u povećanju cijena dobara i usluga u Republici Hrvatskoj. Točnije, rad istražuje utjecaj rata na aktualna ekonomska zbivanja u svijetu, posebice utjecaj povećanja cijena energenata na život potrošača.

1.2. Struktura rada

Rad je podijeljen na četiri dijela, a to su uvod, teorijski pregled literature, istraživanje te zaključak. Prvi dio sastoji se od uvoda, iznošenja predmeta i cilja rada. Nadalje, drugi dio rada čini teorijski pregled literature korištenjem sekundarnih podataka na hrvatskom i engleskom jeziku. Treći dio rada odnosi se na provedbu istraživanja putem metode analize i induktivne metode u kojima ispitanici predstavljaju slučajni uzorak. Hipoteze rada potvrđene su i/ili opovrgnute nakon obrade podataka putem izračuna Cronbach Alpha koeficijenta, provedbe T-testa te analizom deskriptivne statistike. Zadnji dio rada odnosi se na donošenje generalnog zaključka na temelju rezultata istraživanja.

2. TEORIJSKI PREGLED LITERATURE

Svaka zemlja primorana je provoditi adekvatnu monetarnu politiku kako bi se osigurao gospodarski razvoj, stabilnost cijena, puna zaposlenost te općenito podigao životni standard građana. Provođenje kontrolirane i niske inflacije jedan je od glavnih zadataka monetarne politike, čime se osigurava održivi ekonomski rast. S druge strane, kod ekonomskih šokova poput naglog povećanja cijena energenata, postizanja niske i stabilne razine inflacije u državi jedan je od kompleksnijih problema s kojim se može susreti monetarna politika određene države.

2.1. Inflacijska percepcija

Inflacijska percepcija pokazala se vrlo važnom za mnoge znanstvene studije koje se bave istraživanjima odstupanja mišljenja potrošača od stvarnih kretanja cijena koje su zabilježene u službenoj statistici. Za mnoge znanstvenike u području ekonomije fokus je istraživanja na razumijevanju percepcije potrošača prema svakodnevnim promjenama cijena na tržištu. Upravo je neočekivani porast percepcije inflacije zabilježen 2002. godine u zemljama eurozone prilikom uvođenja novih novčanica i kovanica, što je pokrenulo cijeli niz istraživanja ove problematike i rezultiralo kvalitetnijim razumijevanjem funkcioniranja procesa inflacijske percepcije (Stanisławska, 2019).

Postoje najmanje tri razloga zbog kojih je inflacijska percepcija predmet mnogih studija (Brachinger, 2008).

Prije svega, dokumentirano je da su očekivanja potrošača u slučaju inflacije u određenoj mjeri okrenuta unatrag. Na primjer, Łyziak i Mackiewicz-Łyziak (2014.) na temelju prikupljenih podataka istraživanja o inflacijskoj percepciji procjenjuju stupanj okrenutosti prema budućnosti potrošača u zemljama Europske unije na oko 10 % (više u razvijenim gospodarstvima i manje u gospodarstvima u tranziciji), čime se potvrdila značajna uloga prošle inflacije i percepcije inflacije u oblikovanju budućih inflacijskih očekivanja u svijesti potrošača.

Drugo, percepcija inflacije ima važnu ulogu kod kvalificiranja anketnih podataka o inflacijskim očekivanjima. Europska komisija provodi ispitivanja za potrošače, u kojima se proučava uzročno-posljedična veza između inflacijskih očekivanja i inflacijske

percepcije. Nadalje, ispitanici se pitaju hoće li buduće cijene rasti brže nego sada, rasti sličnom stopom ili rasti sporije te hoće li uopće doći do kakve promjene ili pada cijena. Dokazana je potreba kvalifikacije prikupljenih podataka kako bi se dobile korisne informacije koje se mogu usporediti s inflacijskim procesima. U ovakvim istraživanjima koristi se metoda vjerojatnosti i regresijska metoda koja objašnjava odnos između kvalitativnih podataka o percipiranoj inflaciji i stvarnoj inflaciji kako bi se kvalificirala inflacijska očekivanja na temelju mišljenja potrošača.

Zadnje, odstupanje potrošačke percepcije inflacije od stvarne procijenjene inflacije moglo bi signalizirati probleme statističke vjerodostojnosti o društvenim cijenama.

Literatura daje uvjerljive dokaze da sami proces formiranja inflacijskih očekivanja kod potrošača uvelike ovisi o razini inflacije. Naime, epidemiološki model proučavanja inflacije ukazuje na činjenicu da su u razdobljima velike inflacije očekivanja potrošača bliža prognozama ekonomskih prognostičara. Do ovakve situacije dolazi zato što je u razdoblju inflacije medijski fokus objava vezanih uz cijene jači te su samim time veće i stope apsorpcije informacija (Carrroll, 2003). Osim viših stopa apsorpcije informacija, takva su razdoblja povezana s jačom reakcijom potrošača na prognoze profesionalnih prognostičara. U razdoblju stalno niske vrijednosti inflacije, inflacijske prognoze istih značajno ovise o prošloj inflaciji, a potrošači ne reagiraju na pozitivnu inflaciju iznenađenja. Proces formiranja percepcije s obzirom na razinu inflacije otkriva osjetljivost promjene percepcije u trenutku kada trenutna razina inflacije prijeđe vrijednost od oko 2 % (Ehrmann, 2015).

Asimetrična percepcija povećanja i pada cijena, kao i druge predrasude povezane s inflacijskim očekivanjima, opsežno su istražene nakon uvođenja euro kovanica i novčanica, prilikom čega je uslijedilo odstupanje inflacije od realne statističke inflacije. Brachinger uvodi indeks percipirane inflacije (IPI) čiji je fokus na robi i uslugama koje se najčešće kupuju te analizi kupovine istih prilikom povećanja i/ili smanjenja cijena. IPI je u početku služio analizi promjene percipirane inflacije prilikom povećanja tržišnih cijena nakon uvođenja eura u Njemačkoj (Mile, 2009).

Osim cijena potrošačke robe i usluga, postoje i ostali čimbenici koji bi mogli utjecati na percepciju inflacije kod potrošača. U literaturi se uglavnom spominju medijske objave,

inflacijska očekivanja i cijene stanova. Obično količina medijskih izvješća koja se odnose na inflaciju ima mali utjecaj na percepciju inflacije od strane potrošača. Razdoblje nakon prelaska na euro bilo je u tom pogledu iznimno obilježeno promjenom percepcije inflacije, čemu je u određenoj mjeri pridonio opseg medijskih izvješća u to vrijeme (Lamla i Lein 2010). Dräger (2015) ne potvrđuje značajan utjecaj ukupne količine medijskih izvješća na percepciju inflacije, ali argumentira činjenicu da samo negativne vijesti o inflaciji imaju kratkoročni utjecaj na percepciju inflacije. Tvrdnja da bi inflacija mogla utjecati na percepciju inflacije očekivanja oslanja se na hipotezu o potvrdi očekivanja. Naime, prethodna uvjerenja o promjenama cijena utječu na oblikovanje stavova o trenutnim stvarnim cijenama, čak i ako su potrošači suočeni s podacima. Dokazi o utjecaju cijena stambenih nekretnina na percepciju potrošačke inflacije također su mješoviti (Döhring i Mordonu, 2007).

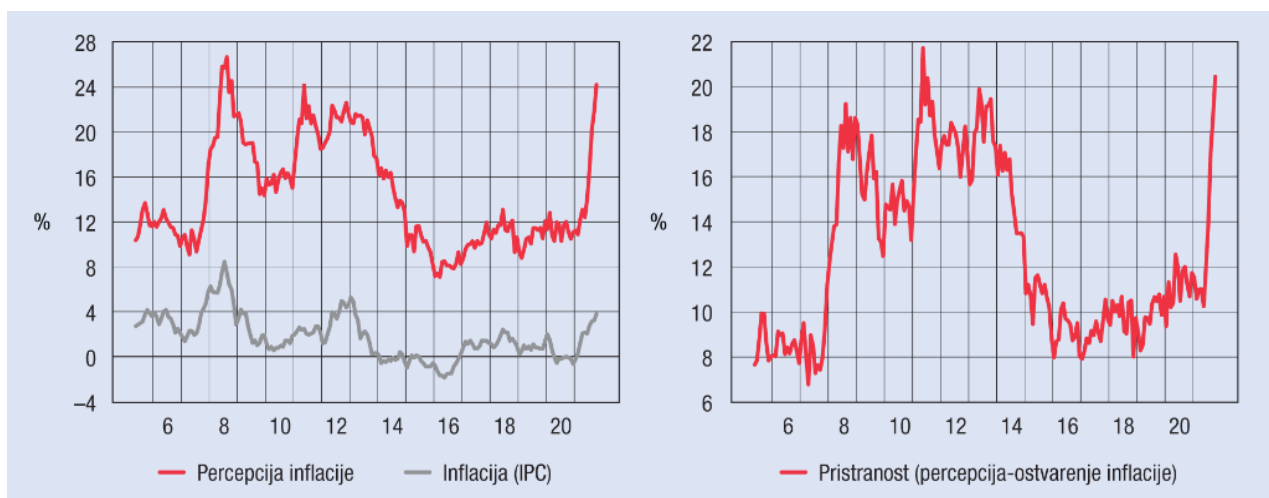
Na temelju prikupljenih podataka iz provedenog istraživanja pod nazivom „Consumers’ Perception of Inflation in Inflationary and Deflationary Environment“ zaključeno je da inflacija i deflacija utječu na način percipiranja promjene cijena kod potrošača. Štoviše, percepcija inflacije u svijesti potrošača brže se prilagođava povećanju stopa inflacije nego njezinu smanjenju, a potrošači su iskazali da ignoriraju male promjene stope inflacije. Raščlanjivanje CPI indeksa na komponente otkriva da potrošači formiraju svoje stavove o trenutnim promjenama cijena samo na temelju ograničenog skupa roba i usluga koje čine oko polovice potrošačke kartice, poput hrane, bezalkoholnih pića, stanovanja, vode, plina, goriva, odjeće i obuće. Uz to, potrošači su se tijekom istraživanja složili s tvrdnjom da je tijekom inflacije povećana subjektivna percepcija cijena prijevoza, uz povećanje troškova za hranu. Potrebna su još daljnja istraživanja kako bi se istražila percepcija inflacije u društvu, a također se u obzir trebaju uzeti moguće predrasude u percepciji potrošača, prilikom čega se misli na analizu roba i usluga koje se češće kupuju, uz ignoriranje pada cijena. Istraživanjem su se dokazale tri najvažnije komponente percepcijske inflacije: trajna i značajna pristranost, velika disperzija u mišljenjima potrošača te dosta snažna korelacija službenih podataka s inflacijom CPI-a (Stanisławska, 2019).

Nakon razdoblja višegodišnjeg sporijeg rasta tržišnih cijena od dugoročnog prosjeka, inflacija cijena tijekom 2021. godine ponovno se ubrzala te je, shodno tome, navedena

tema postala glavni fokus javnosti i medija. Percipirana inflacija, koja se objašnjava kao potrošačka subjektivna ocjena razdoblja porasta tržišnih cijena, tijekom promatrane godine postala je značajno visoka te bilježi daleko veći rast proteklih mjeseci nego li službena inflacija prema Državnom zavodu za statistiku (Fioretti i sur., 2021).

Percepcijska inflacija ključan je čimbenik upraviteljima monetarne politike jer je povezana sa stvaranjem očekivanja o inflaciji u budućnosti, što je nadalje važna odrednica za ostvarenje budućih inflacija. Državni zavod za statistiku je, radi kvantifikacije percipirane inflacije, proveo istraživanje nad 1000 ispitanika s ciljem analize subjektivne procjene cijena kod potrošača u Hrvatskoj (Fioretti i sur., 2021).

Slika 1 prikazuje usporedbu prosječne percepcijske inflacije kod potrošača Hrvatske sa stvarnom potrošačkom inflacijom prema podacima Državnog zavoda za statistiku. Zaključuje se kako potrošači dobro percipiraju, odnosno uočavaju smjer kretanja stvarne inflacije, što se odnosi na njezino ubrzavanje ili usporavanje. Nadalje, kod ispitanika postoji značajno zabilježena pristranost prilikom percepcije inflacije, što znači da je percepcijska inflacija znatno viša od stvarne inflacije. Prikazani podatci ukazuju na činjenicu da je tijekom cijelog promatranog razdoblja percepcijska inflacija bila znatno veća od stvarne inflacije. U posljednjim mjesecima tijekom 2021. godine percipirana inflacija bilježi značajan rast od 24 %, što je značajno veća vrijednost od stvarne potrošačke inflacije koja je u listopadu imala vrijednost od 3,8 %.

Slika 1. Percepcijska i ostvarena inflacija (lijevo) i pristranost i ostvarena inflacija (desno)

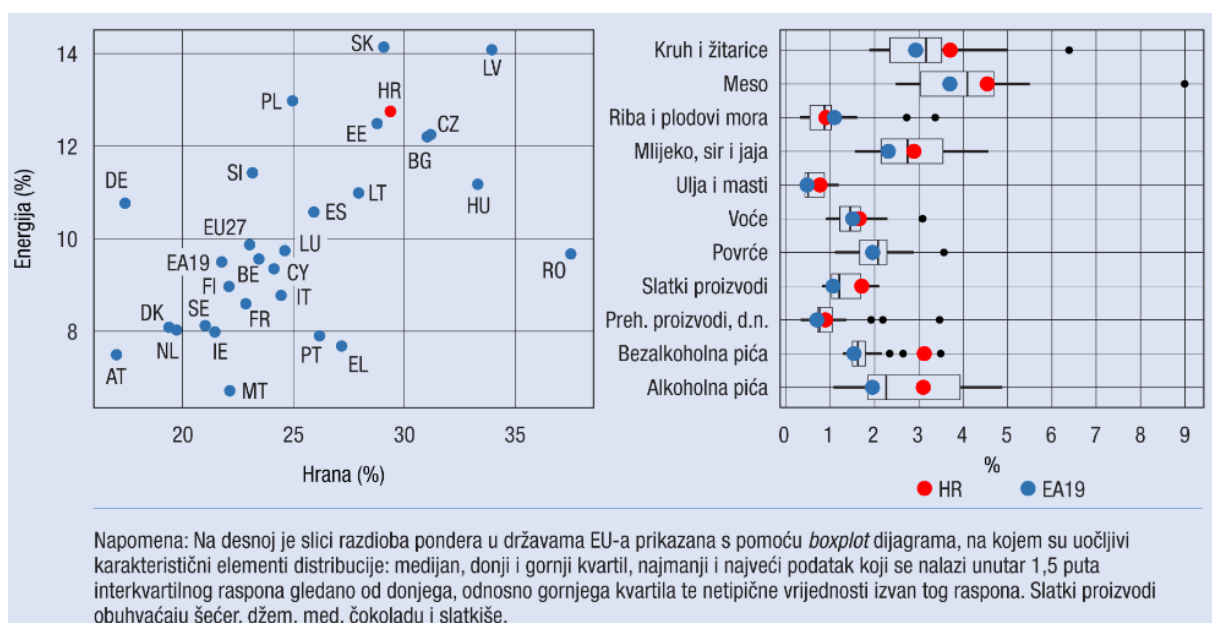
Izvor: Službene stranice Hrvatske narodne banke. URL: <https://www.hnb.hr/-/inflacija-i-percepcija-inflacije-u-hrvatskoj>

Postoje mnogi mogući uzroci pristranosti kod percipirane inflacije, a jedan su od njih subjektivni ponderi pomoću kojih potrošači sami dodjeljuju cijene pojedinim dobrima i uslugama koji opet nisu istovjetni sa službenim indeksom cijena (IPC) – objektivni ponderi. Odnosno, potrošači mogu biti skloni pridavanju velike pozornosti pojedinim dobrima i uslugama koje su za njih važne, primjerice one koje najčešće kupuju ili kojima cijena brzo raste. Osim dobara i usluga koje ulaze u potrošački indeks cijena, na mišljenje potrošača o inflaciji može utjecati kretanje cijena vrijednosnica, nekretnina i ostale imovine koja ne ulazi u IPC (Fioretti i sur., 2021).

Tržišnu cijenu pojedinih skupina proizvoda u nekim je slučajevima teško pratiti putem IPC-a iz razloga što se isti mogu razlikovati značajnom heterogenošću. Tako se, na primjer, cijene vina zbog velike heterogenosti razlikuju i stoga ih je teško pouzdano statistički analizirati. S druge strane, cijene jaja u manjem su jazu u odnosu na cijene vina, pa ih je lakše pratiti pomoću odgovarajućih pokazatelja.

Prehrana i energija u Hrvatskoj čine dominantne komponente potrošačke košarice te su više zastupljene unutar iste nego u ostalim članicama Europske unije. Zbog svoje dominantnosti upravo navedene komponente određuju percepciju inflacije u Hrvatskoj.

Upravo slika 2 prikazuje da Hrvatska pripada u skupinu članica Europske unije s najvećim udjelom prehrane i energije u potrošačkoj kartici. Uz to, treba imati na umu kako istu skupinu, osim Hrvatske, čine i ostale države Europske unije koje bilježe ispodprosječnu razinu dohotka po stanovniku, poput Slovačke, Mađarske, Bugarske, Rumunjske i drugih. Shodno tome, može se zaključiti da u relativno siromašnim državama najveći udio dohotka po stanovniku otpada na kupovinu esencijalnih, odnosno dobara i usluga koje su neophodne za svakodnevne životne potrebe, poput prehrambenih proizvoda i energije. Dokaz tome je i detaljnija analiza zastupljenosti pojedinih namirnica u potrošačkoj košarici Hrvatske u odnosu na Europsku uniju. Veća je zastupljenost gotovo svih kategorija hrane i pića (osim cijena plodova mora i ribe) u potrošačkoj košarici Hrvatske nego u ostalim državama Europske unije. Prehrana i energija koje u najvećoj mjeri utječu na percepcijsku inflaciju također su više zastupljene u potrošačkoj košarici u Hrvatskoj u odnosu na ostale države Europske unije, a ista je situacija i s ostalim državama u Europskoj uniji koje bilježe nižu razinu dohotka po stanovniku (Fioretti i sur., 2021).

Slika 2. Udio prehrambenih proizvoda i energije u potrošačkoj košarici u Hrvatskoj u odnosu na ostale države članice EU (desno) i udio komponenata hrane i pića u potrošačkoj kartici u Hrvatskoj u odnosu na države članice EU (lijevo)

Izvor: Eurostat.

2.2. Mikroekonomski i makroekonomski učinci inflacije

Inflaciju, općenito gledajući, karakterizira rast razina cijena koji se očituje putem indeksa cijena. Indeks cijena odnosi se na ponderirani prosjek cijena dobara i usluga, a za ekonomiste su najvažniji indeksi 10 koji se odnose na indeks cijena potrošača, deflator GDP-a koji prikazuje odnos realnog i nominalnog GDP-a te indeks cijena proizvođača. Za detaljnu analizu inflacije od iznimne je važnosti razumjeti njene mikroekonomske i makroekonomske utjecaje. Jedan je od najvažnijih utjecaja inflacije upravo razdioba dohotka i bogatstva jer, ukoliko se inflacija povećava kontinuirano kroz godine, zajmodavac će u tome slučaju dobivati sve manje novca kroz isplatu rata jer je vrijednost novca sva manja. S druge strane, zajmoprimac će svoj dugoročni kredit plaćati mjesečno sve manje i manje, čime će mu se smanjiti i realni troškovi. Kao drugi utjecaj inflacije navodi se utjecaj na realnu ekonomiju, odnosno makroekonomski utjecaj na ekonomsku efikasnost i ukupnu proizvodnju (Samuelson i sur., 2000).

Inflacijske posljedice na razini cijele države očituju se kroz utjecaj na agregatnu potrošnju, prihode, proizvodnju, investicije, štednju, a shodno tome može se analizirati njezin utjecaj na psihološko i socijalno stanje potrošača (Babić, 2004). Važno je spomenuti kako se inflacijske posljedice očituju i u povećanju neizvjesnosti u budućnosti, što označuje mijenjanje očekivanja u vidu smanjenja motivacije za efikasan rad i štednju kod potrošača. Struktura štednje počinje se mijenjati tako da se novac namijenjen za štednju ulaže u nekretnine ili se zamjenjuje drugom valutom i drugim materijalnim dragocjenostima čija je vrijednost dugoročna. Za vrijeme inflacije stanovništvo je sklono što većoj potrošnji još dok je kupovna moć veća nego li će biti u budućnosti, ukoliko se razina inflacije poveća. U tom slučaju, kada je stanovništvo sklono što većem trošenju, dolazi do zaduživanja, a tako se zatvara krug koji će u budućnosti još više povećati inflaciju (Samuelson i sur., 2000).

Inflacija također značajno utječe na povećanje javnih rashoda i prihoda. Makroekonomski gledano, u razdoblju inflacije javni rashodi nastaju zbog povećanja cijena nadnica državnih službenika zbog povećanih i novih subvencija za rast životnog standarda stanovništva. S druge strane, javni prihodi rastu kako raste i nominalni domaći proizvod. Novac za vrijeme inflacije gubi svoje karakteristike kao što su sigurnost i vrijednost, čime

se pogoršava stanje u državnoj bilanci i bilanci međunarodnih rezervi. Uz to, povećanje cijena destimulira izvoz, a stimulira izvoz za vanjskotrgovinske partnere, što znači da inflacija utječe na rast uvoza za domaće tržište. Iz tog se razloga inflacija preporučuje samo u posebnim slučajevima u nerazvijenim zemljama, odnosno gospodarstvima zbog razvoja istih putem štednje kojom bi se financirale nove investicije. Inflacija je pojava koju je teško kontrolirati zbog toga jer je povezana s mnogim makroekonomskim i mikroekonomskim čimbenicima.

Inflacija nosi određene koristi, a to su (Blanchard, 2011):

- jedan je od načina financiranja državne potrošnje kreiranje novca kojeg država povećava za vrijeme inflacije, uz povećanje poreza i zaduživanje javnog sektora
- pojava negativnih realnih kamatnih stopa jer gospodarstvo s visokim stopama inflacije može smanjiti posljedice recesije preko učinkovite monetarne politike
- mogućnost pojave novčane iluzije u smislu da radnici bolje prihvaćaju povećanje plaće za 1 % u slučaju inflacije koja iznosi 3 % nego smanjenje plaće za 1 % u slučaju inflacije koja iznosi 1 %, iako je realno smanjenje plaće isto.

Zbog navedenih pozitivnih učinaka inflacije ekonomisti zaključuju kako je ipak potrebno održavati određenu razinu niske pozitivne stope inflacije u kratkom i srednjem roku putem akcija monetarne politike (Samuelson i sur., 2000). Upravo ta ciljana razina inflacije omogućuje ostvarenje rasta nominalnog novca radi realizacije određenih pozitivnih učinaka monetarne politike, a jedan je od njih smanjenje nezaposlenosti u državi. U nastavku rada slijedi analiza odnosa između nezaposlenosti i inflacije.

Glavni je cilj Hrvatske narodne banke održavanje stabilne razine cijena u državi, što znači da podupire stabilnu i nisku stopu inflacije. Osnovni je preduvjet za gospodarski rast održavanje stabilne razine cijena, što naglašavaju dosadašnja iskustva i ekonomska istraživanja. Stabilnost cijena koju treba održavati monetarna politika ne znači da inflacija treba biti na razini nule, već je cilj ostvarenje niske pozitivne stope inflacije tijekom dužeg razdoblja.

Stabilna i niska razina inflacije povezana je s višom razinom gospodarskog razvoja i aktivnosti te povećanjem zaposlenosti. Takva inflacija pridonosi transparentnosti cijena,

drugim riječima, inflacija pomaže da potrošači putem cijena dobiju kvalitetne i prave informacije o relativnoj vrijednosti pojedinih dobara. Shodno tome, visoke stope inflacije uzrokuju značajne promjene relativnih cijena, dok niže stope inflacije rezultiraju stabilnim cijenama. Nadalje, niske stope inflacije omogućuju lakšu usporedbu vrijednosti pojedinih dobara te je samim time lakše predvidjeti promjene kod istih. U takvoj situaciji potrošačima je lakše donositi odluke koje su vezane uz štednju, potrošnju i/ili investicije, čime im je lakše učinkovito raspoređivati s dohotkom, a samim time dolazi do povećanja ukupnog blagostanja stanovništva (Hrvatska narodna banka, 2015).

U razdoblju stabilnih cijena, poduzeća i kućanstva svoje će resurse usmjeriti prema proizvodnji, a ne ih koristiti kao zaštitu od inflacije, što je slučaj ukoliko postoji visoka razina inflacije. Drugi navedeni scenarij može utjecati na smanjenje investicija, i na pojavu odljeva kapitala, a naposljetku može rezultirati gospodarskim usporavanjem. Shodno tome, visoka razina inflacije uzrokuje neizvjesnost i nesigurnost stanovništva prema onome što nosi budućnost, što iskrivljuje prosudbe određenih vrijednosti te vrijednosti koje su povezane s donošenjem ekonomskih odluka (Hrvatska narodna banka, 2015).

Stabilna razina inflacije potiče investicije i preko efekta kamatnih stopa. Naime, radi se o inflacijskom riziku koji je dio kamatnih stopa, a odnosi se na nadoknadu unutar kamata koje vjerovnici naplaćuju od dužnika kako bi se osigurali od rizika gubitka vrijednosti imovine. U vrijeme niske i stabilne inflacije vjerovnici smanjuju premije na navedeni inflacijski rizik, što dalje rezultira smanjenjem kamatnih stopa, a time i povećanjem investicija (Hrvatska narodna banka, 2015).

S druge strane, pad općih razina cijena, odnosno deflacija, može rezultirati mnogim negativnim učincima na gospodarstvo, to jest na zaposlenost i gospodarski rast. U dužem razdoblju trajanja deflacija potrošači, poduzeća i država mogu u svoja očekivanja „ugraditi“ niske cijene, pa će time isti odgađati svoju potrošnju, očekujući još niže cijene u skoroj budućnosti. Uzročno-posljedično ovakva situacija dovodi do smanjenja prihoda poduzeća koja će u tom slučaju biti primorana smanjiti svoje troškove, što se odnosi na otpuštanje radnika ili smanjenje plaća. Ukoliko se poveća nezaposlenost, takva bi situacija mogla smanjiti potražnju potrošača prema dobrima i uslugama kako bi izazvali

još veći pritisak na pad cijena. Takva se situacija naziva deflacijska spirala, a ona može ostaviti dugotrajne negativne učinke na čitavo gospodarstvo (Hrvatska narodna banka, 2015).

Realna nominalna razina nadnica ovisi o stvarnoj razini cijena, odnosno ravna se prema trenutnoj razini cijena kod kojih postoji određena nezaposlenost. Ukoliko se poveća nezaposlenost, tada slabi pregovaračka moć radnika, čime realna nadnica postaje manja. Navedena se situacija očituje kao pojava koja se naziva relacija određivanja nadnica, a grafički se prikazuje padajućom krivuljom odnosa između stope nezaposlenosti i realne nadnice (Blanchard, 2011). Velika je povezanost između razina cijena i nadnica te ponude i potražnje rada. Ravnotežna točka predstavlja sjecište nadnica određene realnom cijenom i nadnica određene realnom nadnicom – ta se ravnoteža naziva prirodna stopa nezaposlenosti (Samuelson i sur., 2000). Ukoliko država stimulira naknade za nezaposlenost, tada se radnici lakše nose s nezaposlenošću i tako povećavaju nadnice koje daju poduzeća, čime i prirodna stopa nezaposlenosti raste (vrijedi i obratno).

Poveznicu između inflacije i nezaposlenosti ekonomisti su počeli analizirati još početkom prošlog stoljeća, a glavni je predmet ekonomskih rasprava već gotovo stotinjak godina. Ekonomist A.W. Phillips u Ujedinjenom Kraljevstvu za vrijeme inflacije od 1860. godine do 1957. godine uočio je vezu između inflacije i nezaposlenosti te je osmislio krivulju koja je nazvana po njemu. Točnije, Samuelson i Solow napravili su službeni model Phillipsove krivulje koja prikazuje vezu između nezaposlenosti i inflacije nominalnih nadnica, a koja je povezana s kretanjem općih razina cijena. Od tada pa sve do danas ekonomska literatura vrlo je bogata istraživanjima i različitim procjenama modela Phillipsove krivulje.

Phillipsova krivulja govori sljedeće: ukoliko je na tržištu ponuda rada veća od potražnje, odnosno kada je nezaposlenost veća, tada razina nadnica pada. S druge strane, ukoliko je potražnja za radom veća od ponude, tada se nezaposlenost smanjuje, čime nadnice rastu.

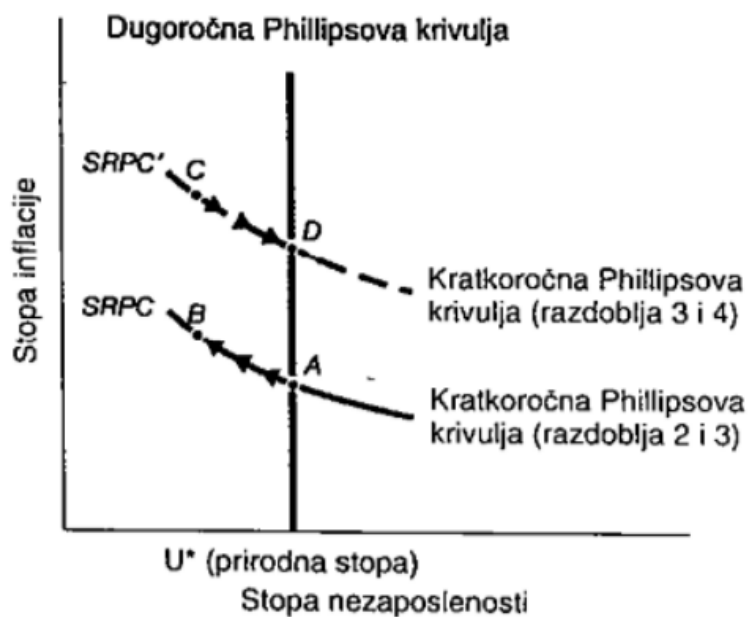
Očekivanja prema nadnicama kod potrošača se mijenjaju prema načinu promjene stope inflacije tijekom određenog vremena. Nadalje, od važnosti je i to u kojoj mjeri i kako subjekti koriste indeksiranje nadnica. Ukoliko je indeksiranje nadnica široko primijenjeno, tada male promjene kod nezaposlenosti rezultiraju velikim promjenama

kod inflacije, a kod visoke razine inflacije njezin odnos s nezaposlenošću u potpunosti nestaje (Blanchard, 2011).

Daljnja istraživanja dokazala su da Phillipsova krivulja opadajućeg karaktera vrijedi samo u kratkom roku jer se u dugom pojavljuje stopa nezaposlenosti koja je ista kao stabilna inflacija, što se naziva prirodnom stopom nezaposlenosti. U takvoj situaciji nema smanjenja ili povećanja inflacije te je ona na najnižoj razini koju država može održavati u odnosu na proizvodnju.

Brzim rastom proizvodnje smanjuje se stopa nezaposlenosti, povećavaju se marže, raste iskorištenost resursa, rastu naknade, a rastu i cijene, što znači da raste razina inflacije. Ako radnici očekuju višu inflaciju, tada se počinju mijenjati njihove određene potrošačke i investicijske odluke, što pomiče Phillipsovu krivulju prema gore, odnosno povisuje se očekivana stopa inflacije. Nakon toga gospodarstvo se počinje usporavati, to jest vraća se na prvobitnu proizvodnju, smanjuje se zaposlenost, a povećava inflacija uz veću nezaposlenost (Samuelson i sur., 2000).

Prirodna nezaposlenost zapravo je jedna od pojava koju gospodarstvo treba prihvatiti i kojom treba upravljati pomoću učinkovite monetarne politike. U uvjetima stabilne inflacije i prirodne nezaposlenosti, u dugom roku Phillipsova krivulja postaje potpuno okomita. Kada nezaposlenost padne ispod razine inflacije, tada krivulja ima uzlaznu tendenciju, a silaznu kod povećane nezaposlenosti (Samuelson i sur., 2000). U nastavku slijedi grafički prikaz Phillipsove krivulje za dugi i kratki rok (Slika 3).

Slika 3. Philipsova krivulja u dugom i kratkom roku (odnos nezaposlenosti i inflacije)

Izvor: Samuelson P. A., et al., Ekonomija, 1. izdanje, Mate d.o.o., 2000. str. 590

2.3. Inflacija potrošačkih cijena u 2021. i 2022. godini

Krajem 2021. godine inflacija potrošačkih cijena značajno se povećala, a kod potrošača je to osobito bilo vidljivo na računima za prehrambene proizvode i za gorivo, što je privuklo veliku pozornost javnosti. Prvi takav rast inflacije u Hrvatskoj zabilježen je prije trinaest godina, točnije u drugoj polovici 2007. i tijekom 2008. godine. Cijene su u državi porasle zbog pritiska uvoznih dobara i njihova poskupljenja na svjetskom tržištu, do kojeg je došlo tijekom globalnog gospodarskog rasta. Rast cijena u navedenom razdoblju bio je povezan s Kinom, odnosno s gospodarskim kretanjima u navedenoj državi, prilikom čega je došlo do povećane svjetske potražnje zbog nagle industrijalizacije i migracije radnika u gradove. Što se tiče domaćih čimbenika na rast cijena, treba izdvojiti rast domaće potražnje i troškova rada. Shodno tome, inflacija tijekom 2021. godine posljedica je prvenstveno rasta cijena sirovina i industrijskih dobara na svjetskom tržištu te oporavka domaće potrošnje zbog kojeg su proizvođači troškove proizvodnje počeli prebacivati na krajnje kupce. Važno je naglasiti kako se prilikom računanja inflacije cijene uspoređuju s cijenama prije godinu dana, odnosno s cijenama koje su bile krajem 2020. godine, a

koje su bile ciljano smanjene zbog posljedica pandemije i usporavanja svjetskog gospodarstva.

Na uvezenu inflaciju, koja je jedan od uzroka povećanja cijena u Hrvatskoj tijekom 2021. godine, utjecale su promjene i ciljani oporavak globalne potražnje. Prilikom početka oporavka, nakon prvog pandemijskog vala, počelo se opet otvarati svjetsko tržište s ciljem oporavka svjetske potražnje, što je prouzročilo rast cijena energenata na svjetskom tržištu, a sredinom 2020. godine došlo je do rasta cijena sirovina poput uljarica, drva, metala i žitarica. Takvo povećanje cijena energenata na svjetskom tržištu, posebice nafte, rezultira ubrzanom rastom cijena energenata na domaćem hrvatskom tržištu. Nadalje, zabilježen je značajan rast cijena usluga, posebice cijena avionskog i autobusnog prijevoza, ali cijene svojih usluga značajno su povećali i ugostitelji. Tijekom pandemije navike potrošača također su se promijenile, kao što su izbjegavanje javnog prijevoza i rad od kuće, zbog čega je došlo do povećane potražnje za automobilima i informatičkom opremom (Hrvatska narodna banka, 2022).

S jedne strane, potražnja se relativno brzo počela oporavljati nakon pandemije, ali s druge strane nije bila ista situacija i s ponudom. Svjetska ponuda naišla je na određene prepreke u vidu poremećaja u funkcioniranju proizvodnih lanaca zbog nestašice pojedinih poluproizvoda kao što su poluvodiči i/ili gotovi proizvodi koji se ugrađuju u informatičku tehnologiju i u automobile. Na ponudu je utjecao i rast prijevoza, odnosno vozarina u pomorskom prijevozu, što se posebice odnosilo na prijevoz iz azijskih zemalja prema Europi. Zbog pandemije je došlo do nestašice kontejnera i manjka radne snage na brodovima i lukama koji su dobili otkaz tijekom pandemije te su kasnije našli nove poslove. Cijene prehrambenih proizvoda na svjetskom tržištu rasle su i zbog nepovoljnih vremenskih uvjeta, što se odnosi na poplave, suše, mraz, ali i na opće globalno zatopljenje koje utječe na pojedine kulture (Hrvatska narodna banka, 2022).

Cijene energenata, posebice nafte i plina, na europskom tržištu rastu još od jeseni 2021. godine, na što je značajno utjecao slabiji izvoz nafte i dotok plina iz Rusije. Naime, zbog rata u Ukrajini neke od europskih zemalja embargom na uvoz ruskih proizvoda i prekidanjem poslovnih veza odlučile su sankcionirati agresora Rusiju. Ratom su se podigle cijene energenata na svjetskom tržištu, a kako se zemlje Europske unije uglavnom

oslanjaju na naftu i plin, tako se rast istih prelio na europsko tržište. Prema prognozama, krajem 2022. godine očekuje se smanjenje godišnje stope inflacije uz normalizaciju opskrbe proizvodnih lanaca, čime će se uravnotežiti ponuda i potražnja na svjetskoj razini. Krajem godine očekuje se pritom postupno smanjenje cijena prehrambenih proizvoda kao rezultat stabilizacije nabave prehrambenih sirovina. Uz to, očekuje se značajno usporavanje rasta cijena energenata preko baznog učinka u skladu s trenutačnim stanjem na globalnom tržištu.

Kao standardizirana mjera inflacije u Hrvatskoj se koristi indeks potrošačkih cijena (u nastavku rada IPC). Nadalje, IPC služi za održavanje promjena koje se događaju na razini cijena dobara i usluga kojima se potrošači koriste, nabavljaju ili plaćaju radi privatne potrošnje tijekom određenog vremena. Osim toga, IPC se koristi za fiksiranje vrijednosti kod ugovora s propisanim indeksnim klauzulama, na primjer indeksiranje mirovina, indeksiranje plaća kod kolektivnih ugovora i slično. IPC-om se može usporediti kretanje cijena prema gospodarskim sektorima tijekom određenog razdoblja unutar zemlje, a značajna je njegova uloga kod službenih statističkih analiza (Državni zavod za statistiku, 2022).

Dakle, osim što se IPC koristi kao općenita mjera inflacije, on ima i druge svrhe kao što su (Turvey i Ralph, 2000):

- ekonomske analize (poput analiza izvora, odnosno početka, inflacije, detaljno praćenje kretanja inflacije, usporedba inflacije s ostalim zemljama, kretanje inflacije između pojedinih sektora gospodarstva unutar države, itd.)
- za funkcioniranje državne administracije (ponderi za porezne olakšice, poreznih stopa, poreznih granica te indeksiranje socijalnih davanja, mirovina, javnih naknada)
- za funkcioniranje privatnog sektora (vrednovanje stvarnih promjena plaća, regulacija naknada u ugovorima te indeksiranje raznih stavaka kod raznih vrsta ugovora).

Prilikom odabira namjene Indeksa potrošačkih cijena potrebno je odabrati pravodobnu kombinaciju ciljanih potrošača, pravilno odrediti širinu obuhvata te odabrati koncept

osobne potrošnje. Tako bi, na primjer, za indeksiranje plaća bio pogodan indeks koji bi za izračun koristio vrijednost novčanih izdataka za potrošnju samo kod radničkih kućanstva, bez obzira gdje su navedeni izdatci nastali. S druge strane, za indeksiranje mirovina odgovarajući bi indeks bio onaj koji mjeri vrijednost izdataka za potrošnju kod umirovljeničkih kućanstava (Turvey i Ralph, 2000).

Nadalje, ekonomisti navode kako bi u izračun Indeksa potrošačkih cijena, osim novčanih izdataka, trebalo uključiti mjesečnu stambenu rentu te naturalnu potrošnju kućanstva. Prema tome, metodologija, obuhvat i koncept su ti koji određuju primarnu namjenu indeksa cijena u svakoj zemlji posebno. Dakle, navedeni koncepti indeksiranja potrošačkih cijena razlikuju se od zemlje do zemlje te nema standardizirane metodologije za izračun koja bi bila primjenjiva unutar statističkih ureda svake zemlje. Shodno tome, Europska unija započela je projekt harmonizacije zajedničkih komponenti iz nacionalnih metodologija kako bi se osmislio jedinstveni koncept indeksiranja potrošačkih cijena.

„Harmonizirani indeks potrošačkih cijena (u nastavku rada HIPC) čini skupinu europskih indeksa potrošačkih cijena izračunatih prema harmoniziranom pristupu i posebnom setu definicija koji omogućuje usporedivu mjeru inflacije u području eura, Europskoj uniji, Europskome ekonomskom području te za zemlje kandidatkinje. IPC i HIPC računaju se na temelju iste reprezentativne košarice dobara i usluga. Osnovna je razlika zapravo u obuhvatu stanovništva. HIPC obuhvaća ukupnu potrošnju institucionalnih kućanstava i nerezidenata na ekonomskom teritoriju i ta potrošnja nije uključena u nacionalni indeks potrošačkih cijena, dok se IPC najčešće primjenjuje kao opća mjera inflacije u nacionalnim okvirima. Pritom je HIPC usporediva mjera inflacije sa zemljama Europske unije“ (Hrvatski zavod za statistiku, 2022).

Kako je u radu već ranije navedeno, za izračun indeksa potrošačkih cijena postoje određena načela i metodologije koje se primjenjuju, a iste se mogu razlikovati kod svake zemlje. Shodno tome, Europska komisija putem svojih propisanih regulativa nastoji harmonizirati indeks potrošačkih cijena, a one se odnose na dobra i usluge koje su dio novčanih izdataka za krajnju potrošnju određenog kućanstva. Izdatci su klasificirani četveroimenkastim vrijednostima prema međunarodnoj klasifikaciji, skraćeno ECOICOP. Izdatci za finalnu potrošnju odnose se na sva kućanstva, bez obzira na

rezidentnost, tip naselja u kojem je kućanstvo i bez obzira na nacionalnost. Nadalje, za indeksiranje je potrebno utvrditi ekonomski teritorij zemlje članice Europske unije (Botrić, 2001).

HIPC uključuje izdatke za dobra i usluge koje služe izravnom zadovoljenju želja i potreba potrošača, a isti se javljaju tijekom jednog ili dva razdoblja koja se uspoređuju. Cijene koje se koriste za indeksiranje jesu kupovne cijene koje plaćaju potrošači, tj. kućanstva, za kupovinu pojedinačnih dobara i usluga putem novčanih transakcija (Botrić, 2001).

Kako bi se izračunao indeks potrošačkih cijena, prvo je potrebno izračunati indeks elementarnih agregata koji predstavlja odnos geometrijskih sredina cijena za svako zasebno geografsko područje. Drugim riječima, cijene u tekućem mjesecu dobara i usluga unutar geografskog područja stavljaju se u odnos s cijenama referentnog razdoblja, kao što je na primjer prosinac prethodne godine. Nadalje, preko dobivenog indeksa elementarnih agregata za pojedinačno geografsko područje izračunava se indeks elementarnih agregata na državnoj razini (Hrvatski zavod za statistiku, 2022).

U nastavku rada tablično je prikazana inflacija potrošačkih cijena u Hrvatskoj za svibanj 2022. godine (Slika 4).

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, cijene dobara i usluga koje su mjerene indeksom potrošačkih cijena, u svibnju 2022. godine više su za 1,4 % u odnosu na travanj iste godine. Gledano na godišnjoj razini, cijene dobara i usluga u svibnju 2022. godine više su za 10,8 % u odnosu na isti mjesec 2021. godine. Nadalje, vidljivo je kako su prema cijelom godišnjem prosjeku cijene dobara i usluga skočile za 5,4 %.

Prema klasifikaciji ECOICOP, najveći **godišnji** rast potrošačkih cijena u 2022. godini ostvaren je u skupini Prijevoz, u kojoj su cijene narasle za 19,00 % u odnosu na godinu ranije. Važno je zaključiti kako su se cijene u 2022. godini, osim kod energenata, povećale i u skupini Hrana i bezalkoholna pića, i to za 15,2 % u odnosu na 2021. godinu. Iza navedene skupine, rast potrošačkih cijena zabilježila je i skupina Restorani i hoteli (rast za 12,1 % u odnosu na prethodnu 2021. godinu), skupina Pokućstvo, oprema za kuću i Redovito održavanje (11,77 %), a Stanovanje, voda, električna energija, plin i ostali energenti bilježe rast cijena u 2022. godini za 9,2 % u odnosu na prethodnu godinu.

Zaključno, sve analizirane skupine zabilježile su rast potrošačkih cijena u 2022. godini, s izuzećem skupine komunikacija.

U nastavku rada slijedi analiza indeksa potrošačkih cijena u svibnju 2022. godine na **mjesečnoj** razini (slika 4). Indeks potrošačkih cijena u svibnju 2022. godine uspoređen je s indeksom potrošačkih cijena za travanj iste godine.

Dakle, na mjesečnoj razini najviši rast zabilježila je skupila Prijevoz, čije su cijene u svibnju 2022. godine narasle za 3,0 % u odnosu na prethodni mjesec travanj promatrane godine. Zanimljivo je kako je doprinos u porastu za +0,44 postotna boda, na što je najviše utjecalo povećanje cijena goriva na svjetskom tržištu koja se koriste za osobna prijevozna sredstva. Skupina Hrana i bezalkoholna pića zabilježila je rast cijena na mjesečnoj razini za 2,1 %, a kod skupine Pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje cijene su porasle za 1,5 %. Skupina Rekreacija i kultura zabilježila je u istom razdoblju rast cijena od 1,4 %, a za 1,1 % porasle su cijene u skupini Odjeća i obuća te Restorani i hoteli. Kao i kod godišnje analize, može se zaključiti da su cijene na mjesečnoj razini porasle kod svih skupina, s izuzećem skupine komunikacija.

ECOICOP		Struktura (%)	V. 2022. Ø 2015.	V. 2022. V. 2021.	V. 2022. IV. 2022.	VI. 2021. - V. 2022. VI. 2020. - V. 2021.
00	Indeks potrošačkih cijena - ukupno	100,00	115,9	110,8	101,4	105,4
01	Hrana i bezalkoholna pića	25,93	121,7	115,2	102,1	106,9
02	Alkoholna pića i duhan	5,10	123,6	101,4	100,1	104,6
03	Odjeca i obuća	5,84	112,0	108,9	101,1	102,4
04	Stanovanje, voda, električna energija, plin i ostala goriva	16,87	109,9	109,2	100,5	103,8
05	Pokustvo, oprema za kuću i redovito održavanje kućanstva	5,70	113,8	111,7	101,5	104,5
06	Zdravlje	3,21	107,0	101,2	100,1	100,6
07	Prijevoz	14,72	124,0	119,0	103,0	112,3
08	Komunikacija	5,47	97,5	99,6	99,8	100,8
09	Rekreacija i kultura	5,27	110,2	106,6	101,4	103,0
10	Obrazovanje	0,71	102,3	100,4	100,0	100,6
11	Restorani i hoteli	4,99	130,2	112,1	101,1	105,8
12	Razna dobra i usluge	6,19	110,3	106,2	100,8	102,4

Slika 4. Indeks potrošačkih cijena u svibnju 2022. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku. URL: https://podaci.dzs.hr/media/wvshxaaq/cij-2022-1-1_5-indeksi-potro%C5%A1a%C4%8Dkih-cijena-u-2022.pdf

Promatrano prema zasebnim skupinama (slika 5), zaključuje se da je najveći rast cijena na godišnjoj razini zabilježen u skupini Energija, s rastom cijena od 21,5 % u svibnju 2022. godine u odnosu na isti mjesec 2021. godine. Nadalje, visok rast cijena zabilježen je u skupini Dobra bez električne energije i vode, s rastom cijena na godišnjoj razini od 13,9 %, a rast cijena od 13,4 % zabilježen je u skupinama Dobra bez električne energije i Dobra bez hrane, pića i duhana. Na mjesečnoj razini najviši rast cijena imala je skupina Energija od 2,6 % tijekom svibnja u odnosu na prethodni mjesec 2022. godine. Najmanji mjesečni rast cijena imala je skupina Usluge, čije je povećanje iznosilo 0,5 %. Zaključno, sve navedene skupine u tablici na godišnjoj i mjesečnoj razini zabilježile su rast cijena, što je posljedica nacionalne inflacije.

	Struktura (%)	V_2022 Ø 2015.	V_2022 V. 2021.	V_2022 IV. 2022.	VI_2021 - V_2022 VI. 2020. - V. 2021.
Dobra	73,81	117,9	113,2	101,7	106,6
Usluge	26,19	110,1	104,0	100,5	102,1
Ukupno bez energije	83,22	114,5	108,7	101,2	104,1
Ukupno bez energije i hrane	59,85	111,6	105,9	100,7	102,9
Ukupno bez energije, hrane, pića i duhana	52,20	110,1	106,2	100,8	102,6
Ukupno bez energije i neprerađenih prehrambenih proizvoda	74,76	114,5	108,3	101,1	103,8
Dobra bez električne energije	68,26	118,6	113,4	101,9	106,9
Dobra bez električne energije i vode	65,89	119,1	113,9	101,9	107,2
Industrijski neprehrambeni proizvodi bez energije	26,01	109,9	108,3	101,0	103,1
Energija	16,78	122,4	121,5	102,6	112,1
Hrana, piće i duhan	31,03	122,0	112,9	101,8	106,5
Dobra bez hrane, pića i duhana	42,78	114,7	113,4	101,7	106,6
Neprerađeni prehrambeni proizvodi	8,46	116,0	112,6	101,4	106,5
Prerađeni prehrambeni proizvodi	22,56	124,7	113,0	102,0	106,5

Slika 5. Indeks potrošačkih cijena u svibnju 2022. godine prema zasebnim skupinama

Izvor: Državni zavod za statistiku. URL: https://podaci.dzs.hr/media/wvshxaaq/cij-2022-1-1_5-indeksi-potro%C5%A1a%C4%8Dkih-cijena-u-2022.pdf

2.4. Obilježja inflacijskih očekivanja

Pitanje „Što određuje inflacijska očekivanja?“ istraživalo je relativno malo studija. Nadalje, iako je ovo pitanje vrlo važno za monetarnu politiku svake države, većina studija koristi se samo podacima iz SAD-a. Nagađa se kako su ograničenja podataka kriva za navedeni jaz u istraživanjima ove problematike. U radu „The role of information and experience for households' inflation expectations“ provedeno je novo istraživanje njemačkih kućanstava koje je provela Bundesbank tijekom 2019. godine. Glavni fokus

istraživanja stavljen je na ulogu informacijskih kanala (tradicionalni mediji i/ili društveni mediji) i iskustva na kreiranje inflacijskih očekivanja kod potrošača (Conrad i sur., 2022).

Očekivanja koje čine ekonomske varijable mogu se razlikovati od potrošača do potrošača, odnosno od kućanstva do kućanstva, zbog različitih vrsta informacija i/ili zbog subjektivnog pogleda prema funkcioniranju ekonomije (ekonomskog modela kućanstva). Upravo vrsta informacijskih kanala kojima se koriste kućanstva značajno utječe na skupove informacije koje se dobivaju. Prvenstveno, postoje dokazi koji govore kako se izvještavanje o vijestima o Središnjoj banci razlikuje kod svih kanala koji plasiraju informacije (Binder, 2017). Drugo, različiti informacijski kanali plasiraju iste vijesti, ali ih mogu prikazati u različitim kontekstima, odnosno na različite načine. Dakle, osim vrsta informativnih kanala kojima se koriste kućanstva, na inflacijska očekivanja utječu i socioekonomske karakteristike potrošača. Važno je znati što potrošači očekuju od prošlih i budućih inflacija jer na temelju tih očekivanja oni kreiraju svoju potrošnju, štednju ili investicije. Konkretno, kućanstva koja koriste tradicionalne medije poput televizije i novina, imaju niže, a kao rezultat toga, točnije informacije o prošlogodišnjoj inflaciji, što rezultira nižim inflacijskim očekivanjima u budućnosti (Conrad i sur., 2022).

Kućanstva koje koriste tradicionalne medije manje su nesigurna prema budućoj inflaciji zbog mogućnosti racionalizacije pomoću razumljivih informacija i prezentacija u tradicionalnim medijima. Nadalje, treba napomenuti kako ne postoje dokazi koji bi potvrdili činjenicu da životni vijek, odnosno iskustvo s inflacijom utječe na percepciju inflacije, a samim time da utječe na očekivanu inflaciju. Međutim, učinak od korištenja tradicionalnih medija na inflacijska očekivanja postaje manji za pojedince s visokim životnim iskustvom inflacije. Na primjer, osobe koje su već doživjele visoku razinu inflacije bit će manje osjetljive na vijesti o niskoj inflaciji. S druge strane, kućanstva koja se informiraju o monetarnoj politici preko društvenih mreža pokazuju veću neizvjesnost glede buduće inflacije. Istraživanje koje je provela Bundesbank sugerira da bi središnje banke trebale staviti veći fokus na društvene mreže kako bi potrošači dobili pravodobne i točne informacije putem njihovih kanala (Conrad i sur., 2022). Štoviše, pokazalo se da je životno iskustvo inflacije vrlo relevantno prema očekivanjima u pogledu smjera buduće inflacije. Što je veća inflacija koju je iskusio pojedinac, to je vjerojatnije da će očekivati povećanje inflacije tijekom sljedećih dvanaest mjeseci. Shodno tome, kada se pojedincu

postavi pitanje o učincima kamatne stope, tada informacije putem tradicionalnih medija gube na važnosti, a potrošači se oslanjaju na dosadašnje iskustvo. Točnije, pojedinci koji su iskusili višu inflaciju tijekom svog života očekuju porast inflacije nakon povećanja kamatne stope.

Istraživanja su potvrdila da su inflacijska očekivanja pod utjecajem hipotetskih egzogenih šokova te se pristupna očekivanja kod kućanstva razlikuju od očekivanja ekonomskih stručnjaka. Inflacijska očekivanja većine kućanstava u skladu je s idejom da postoji zajedničko kretanje ekonomskih varijabli koje se smatraju „lošim ili dobrim“. Umjesto da svoja očekivanja kreiraju prema službenim informacijama središnje banke, kućanstva je formiraju prema opažanjima tijekom kupovine namirnica (Andre i sur., 2019). Rana studija koja, između ostalog, istražuje kanale kojima se kućanstva u SAD-u informiraju o ekonomiji, dolazi do zaključka kako su televizija i novine najvažniji i najčešći izvori informacija kućanstva (Krueger i Blinder, 2004). U jednom dijelu svoje analize, Kumar i suradnici analiziraju koji informacijski kanali koje koriste menadžeri velikih poduzeća u Novom Zelandu formiraju percipiranu i očekivanu inflaciju. Naime, oni menadžeri koji imaju najtočniji stav o ciljanoj inflaciji prvenstveno koriste televiziju i novine za informiranje, a korisnici medija imaju najmanju pogrešku u procjeni stvarne inflacije (Kumar i sur., 2015).

Što se tiče utjecaja iskustva, studije govore da pojedinci kreiraju svoja inflacijska očekivanja prema inflaciji koja se dogodila tijekom njihova životnog vijeka (Malmendier i Nagel, 2016). Primjerice, istočni Nijemci očekivat će višu inflaciju, najvjerojatnije zbog viših stopa inflacije koje su se desila nakon ujedinjenja Njemačke. Dokazi o tome kako kućanstva formiraju inflacijska očekivanja ekonomski su važni, s obzirom na nove dokaze da ta očekivanja imaju utjecaja na odluke u kućanstvu. Naime, dokazan je jak utjecaj inflacijskih očekivanja na tekuću potrošnju u njemačkim kućanstvima koja su aktivna na financijskim tržištima, financijski neovisna te financijski pismena. S druge strane, postoji mogućnost pojave negativnih učinaka kod visoke očekivane inflacije u vidu trajne potrošnje. Radi se o tome da će kućanstva s pesimističnim stavom o stvarnom prihodu štedjeti manje (Vellekoop i Wiederholt, 2019).

Istraživanjem koje je provedeno u radu „The role of information and experience for households' inflation expectations“ zaključuje se da 85 % ispitanika (od 2,591 anketiranih njemačkih kućanstava) koristi tradicionalne medije putem kojih dobivaju informacije o monetarnoj politici Europske centralne banke. Nadalje, 6 % kućanstava dobiva informacije putem društvenih medija, 6,3 % oslanja se na izravne komunikacijske kanale Europske središnje banke, a 12,9 % koristi druge izvore informacija. Samo 10,4 % kućanstava uopće se ne informira se o monetarnoj politici. Većina ispitanika, njih 70,8 %, navela je da informacije o monetarnoj politici dobivaju putem jednog informacijskog kanala. Dva kanala informiranja koristi 16,8 % ispitanika. Rijetko koji ispitanik koristi tri ili četiri kanala informiranja, njih 1,9 % i 0,1 %. Osim toga, kućanstva koja se oslanjaju na tradicionalne medije imaju ispodprosječna očekivanja inflacije (u prosjeku za 2,41 %), dok najveća očekivanja inflacije imaju kućanstva koja se ne informiraju, i to u prosjeku za 2,97 % (Conrad i sur., 2022).

Novije provedene studije bave se pitanjem „Prate li svakodnevno potrošači inflacijska kretanja?“ Mnoge su se industrijalizirane zemlje tijekom određenog razdoblja suočile s vrlo niskim stopama inflacije, što implicira potrošače da imaju relativno malo poticaja prema praćenju razvoja cijena. U slučaju Novog Zelanda, gdje se provelo reprezentativno istraživanje kućanstva u 2016. godini, inflacijske stope temeljene na indeksu potrošačkih cijena u 2015., 2016. i 2017. godini iznosile su otprilike 0,3 %, 0,6 % i 2 %. U navedenom slučaju potrošači nisu imali previše motiva za praćenje inflacijskih stopa u budućnosti. S druge strane, u mnogim makroekonomskim studijama kućanstava, posebno onima koje analiziraju inflacijska očekivanja, pretpostavlja se da potrošači obraćaju veliku pozornost na stopu inflacije i da se njihova očekivanja temelje na stalnom praćenju inflacije (Hayo i Neumeier, 2021). Istraživanje koje je provedeno 2021. godine i objavljeno u radu „Do consumers actually monitor the inflation rate? Evidence from New Zealand“ pokazalo je kako samo 35 % stanovništva Novog Zelanda pazi na stopu inflacije. Ovaj podatak „pobija“ sve pretpostavke o racionalnom ponašanju potrošača, odnosno kosi se s tvrdnjom da potrošači prije kupovine racionalno promišljaju prema informacijama koje su im lako dostupne.

U radu se navode neki od čimbenika koji utječu na praćenje stopa inflacije (Hayo i Neumeier, 2021):

- ekonomska situacija: prihodi kućanstva, neto osobno bogatstvo, štednja, zaduživanje, zadovoljstvo financijskom situacijom, radni status
- ekonomsko znanje: informiranost o monetarnoj politici, makroekonomsko znanje, osjećaj o informiranosti
- prikupljanje informacija: tradicionalni mediji, društveni mediji, želja za prikupljanjem informacija te informacije putem prijatelja, banaka ili kolega
- stavovi i vrijednosti: institucionalno povjerenje, opće povjerenje, povjerenje među političarima i monetarnom politikom
- socio-demografske i psihološke karakteristike: spol, dob, vjera, mjesto stanovanja, optimizam itd.

Ukoliko potrošači očekuju veliku razinu inflacije, oni će povećati svoju potrošnju dok formiraju svoja očekivanja, ali i obratno (Evans i Honkapohja, 2001). Bachman i suradnici, koristeći podatke istraživanja na mikrorazini, ispitivali su odnos između inflacijskih očekivanja i stavova potrošača o potrošnji. Rezultati istraživanja pokazali su negativan odnos između navedene dvije varijable. Suprotno tome, istraživanja japanskih kućanstava s višom inflacijom dokazala su da će ista najvjerojatnije povećati svoju potrošnju, a u prilog tome ide činjenica da su japanska kućanstva iskusila dugo razdoblje niskih kamatnih stopa (Ichiue i Nishiguchi, 2015). Ova studija stavlja fokus na važnost percepcije inflacije za formiranje očekivanja inflacije u Japanu, koji je zabilježio neviđeno dugo razdoblje deflacije. Rezultati studije mogu pružiti dobra objašnjenja tvrdnji da su očekivana i percipirana inflacija u navedenom razdoblju bile stalno iznad stvarne inflacije u Japanu. Budući da percepcija inflacije kućanstava ima ključnu ulogu u formiranju očekivanja inflacije kućanstava, stalno pretjerano predviđanje očekivanja inflacije može se racionalizirati mogućim asimetričnim gubitkom (Ahn i Tsuchiya, 2021).

Koristeći mikro-podatke o japanskim inflacijskim očekivanjima, otkriveno je kako očekivanja kućanstava o inflaciji nisu racionalna jer ne ažuriraju trenutni skup dobivenih informacija za formiranje inflacijskih očekivanja. Nadalje, kućanstva ne uzimaju u obzir ni lako dostupna stručna mišljenja o inflaciji (Hori i Kawagoe, 2013).

3. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE

Početak 2022. godine započela je ruska ratna invazija na Ukrajinu, čime je svjetska gospodarska aktivnost dovedena u pitanje. Naime, izgledi za pojavu visoke inflacije i gospodarski rast postali su neizvjesni jer ovise o tijeku i ishodu rata te o učinku sankcija koje je donijela Europska unija. Potrošači su se početkom 2022. godine suočili sa značajnim rastom stopa inflacije, što posljedično uzrokuje rast cijena hrane i energije na svjetskom tržištu. Pod utjecajem rusko-ukrajinskog rata, inflacijski pritisci postaju sve jači jer cijene mnogih proizvoda i usluga konstantno rastu. Rast cijena energenata na tržištu, posebice nafte i plina, ima tendenciju prelijevanja rasta cijena s proizvođača na krajnje potrošače kojima će se u konačnici smanjiti osobni dohodak.

3.1. Predmet i cilj istraživanja

Predmet istraživanja jest analizirati učinak povećanja cijena nafte i/ili plina na svjetskom tržištu na životni standard građana Republike Hrvatske. Istraživanjem se želi utvrditi utjecaj rata u Ukrajini na osobnu potrošnju i štednju građana Republike Hrvatske te utjecaj globalnog povećanja stopa inflacije na promjenu financijske strukture kućanstva. Važno je znati i na koji način potrošači percipiraju inflaciju zbog njezina značajnog utjecaja na razinu potrošnje, a time i štednje.

Cilj je istraživanja objasniti uzročno-posljedičnu vezu između utjecaja rasta stope inflacije i život građana Republike Hrvatske. Rad je usmjeren na analizu stavova ispitanika o sankcijama Europske unije prema agresoru Rusiji, odnosno radom se želi istražiti spremnost građana na prihvaćanje većih cijena dobara i usluga kako bi se kaznio agresor. Nadalje, ispitanici su i stavovi građana o primanju Ukrajine kao nove članice Europske unije kako bi za navedenu državu ratne posljedice bile manje te kako bi se čim prije riješilo ratno pitanje.

3.2. Hipoteze istraživanja

Hipoteze se u stručnoj literaturi definiraju kao nedokazane pretpostavke koje opisuju neku pojavu ili činjenicu. Nakon prikupljanja primarnih ili sekundarnih podataka hipoteze mogu biti potvrđene ili odbačene. Kod formiranja hipoteza važno je da one budu jasno definirane i postavljene, kako bi se mogle empirijski provjeriti. Nakon analize

teorijskog pregleda literature te definiranja predmeta i cilja istraživanja, mogu se formirati sljedeće hipoteze:

H1: Zbog povećanja tržišnih cijena nafte i plina mijenja se financijsko stanje građana Republike Hrvatske.

Ovom hipotezom želi se istražiti utjecaj globalnog povećanja cijena nafte i/ili plina na promjenu financijske strukture ispitanika. Točnije, želi se analizirati inflacijski utjecaj na potrošnju, štednju, raspoložive prihode i zadovoljenje osnovnih životnih potreba (hrana, stanovanje, voda) kućanstva. Hipoteza se bavi i pitanjem prema kojim su to (ili nisu) dobrima i uslugama ispitanici smanjili svoje izdatke zbog rasta cijena.

H2: Građani Republike Hrvatske spremni su plaćati više cijene nafte i/ili plina godinama kako bi se održale sankcije prema vojnom agresoru Rusiji.

Navedena hipoteza bavi se ispitivanjem spremnosti građana Republike Hrvatske na suočavanje s posljedicama inflacije kako bi se kaznila Rusija zbog invazije na Ukrajinu. Nadalje, hipoteza analizira stavove ispitanika vezanih za prihvaćanje Ukrajine kao nove članice Europske unije te stavove vezane za sankcije koje je propisala Europska unija prema Rusiji.

3.3. Metodologija istraživanja

Da bi se prikupili primarni podatci, korištena je metoda analize kojom se istražuju mogući uzroci, veze i posljedice između varijabli te se na kraju izvodi zaključak pomoću rastavljanja cijelih elemenata na sastavne elemente. U provedenom istraživanju korištena je induktivna metoda koja od pojedinačnih slučajeva donosi opće zaključke. Drugim riječima, indukcijom se spoznaje, odnosno donosi zaključak o novim zakonitostima i činjenicama na temelju pojedinačnih saznanja i/ili slučajeva.

Primarni podatci prikupljeni su anketnim upitnikom kako bi se lakše i brže došlo do rezultata. Prednost je ankete ta što ispitanici ostaju anonimni, čime je veća mogućnost prikupljanja objektivnih odgovora. Istraživanje je provedeno online, nad ispitanicima koji su svakodnevno aktivni na društvenim mrežama poput *Facebooka* i *Instagrama*. Dakle, anketni upitnik mogla je ispuniti populacija koja se zna koristiti internetom i alatom

Google obrasca. Anketa je bila otvorena za ispunjavanje od datuma 27. travnja 2022. godine do 10. svibnja 2022. godine. Sveukupan broj ispitanika koji su ispunili anketu jest 247.

Anketa se sastojala od sveukupno 18 pitanja, od čega je prvih 7 pitanja bilo namijenjeno prikupljanju sociodemografskih podataka o ispitanicima, poput spola, dobne skupine, mjesečnih primanja, mjesta stanovanja i slično. Ostala pitanja odnosila su se na potvrđivanje ili odbacivanje dviju hipoteza. Pitanja su bila u obliku ljestvica, odnosno Likertove ljestice za ispitivanje stavova ispitanika od 1 do 5. Ocjena 1 znači u potpunosti se ne slažem s tvrdnjom, ocjena 2 ne slažem se, ocjena 3 niti se slažem niti ne slažem, ocjena 4 slažem se i ocjena 5 u potpunosti se slažem. Nadalje, interpretacija prikupljenih podataka prikazana je u obliku grafikona. Neke vrijednosti prikazane su u postotcima, a u opisu grafikona navedene su numeričke i postotne vrijednosti.

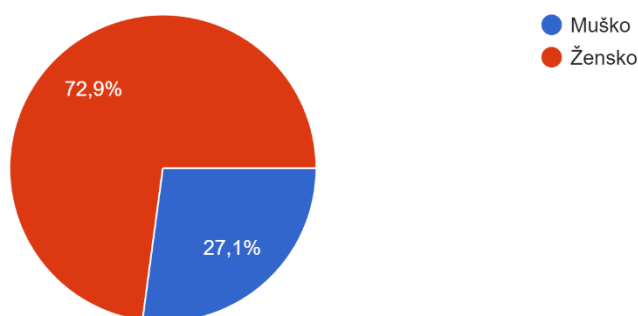
U diskusiji rezultata provedeni su neki od testova za dokazivanje hipoteza. Cronbach Alfa koeficijent proveden je nad 10 *items*, a koeficijent ukazuje na valjanost mjerne ljestvice, odnosno mjeri njezinu pouzdanost. Pouzdanost u ovome slučaju označuje odsutnost mjernih pogrešaka u testu, odnosno označuje točnost mjerenja tijekom istraživanja. Cronbach Alpha koeficijent može poprimiti vrijednosti od 0 do 1, a što je vrijednost bliža 1 time je mjerna ljestvica pouzdanija. Rezultati odgovora na pitanja koja su ispitana Linketovom ljestvicom prikazani su deskriptivnom statistikom kojom se izračunala maksimalna i minimalna vrijednost odgovora, srednja vrijednost, aritmetička sredina i varijanca za svako od pitanja. Uz to, proveden je T-test za hipotezu 1 i 2 kojim se testiraju značajnosti razlika između uzoraka. Drugim riječima, T-testom se uspoređuju aritmetičke sredine tvrdnji. Zadnji alat koji je korišten za obradu podataka jest Pearsonov koeficijent pomoću kojeg se analizira u kojoj mjeri jedna varijabla utječe na drugu, odnosno analizira se uzročno-posljedična veza između varijabli.

3.4. Obrada rezultata istraživanja

Na samom početku analize rezultata istraživanja obradit će se sociodemografska obilježja ispitanika koja se odnose na spol, dob, stupanj obrazovanja, radni status, mjesto stanovanja i broj članova u kućanstvu ispitanika.

Grafikon 1. prikazuje spol ispitanika. U istraživanju koje je provedeno nad 247 ispitanika, njih 72,9 % je ženskoga spola, odnosno njih 180. Muški spol čini 27,1 % ispitanika, odnosno njih 67.

Spol?
247 odgovora

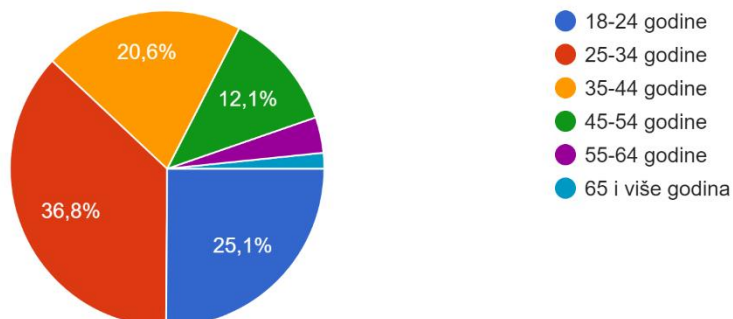
Grafikon 1. *Struktura uzorka prema spolu*

Izvor: Vlastita izrada autorice

Grafikon 2 prikazuje dob ispitanika. Od sveukupno 247 ispitanika, najviše ih je iz dobne skupine od 25 do 34 godine, točnije njih 36,88 % (91 ispitanik). Nadalje, u dobnoj skupini od 18 do 24 godine sudjelovalo je njih 25,1 % (62 ispitanika), u dobnoj skupini od 35 do 44 godine 20,6 % ispitanika (51 ispitanik) te od 45 do 54 godine njih 12,1 % (30 ispitanika). Najmanje je ispitanika iz dobne skupine od 55 do 54 godine, 3,6 %, te iz dobne skupine 65 godina i više, 1,6 %.

Dob?

247 odgovora

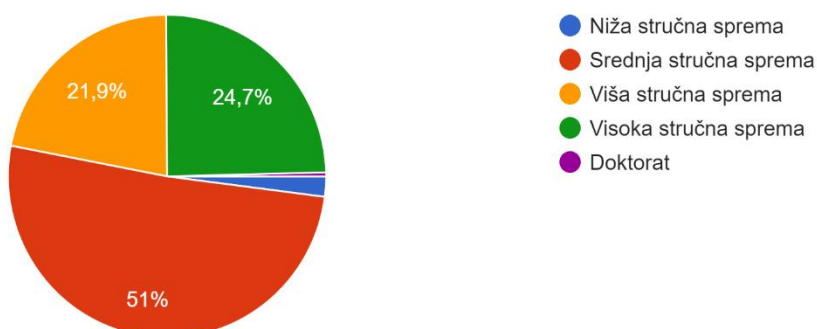
Grafikon 2. *Struktura uzorka prema dobnoj skupini*

Izvor: Vlastita izrada autorice

Grafikon 3 prikazuje razinu, odnosno stupanj obrazovanja ispitanika. Najviše ispitanika, njih 51 % (126 ispitanika) ima srednju stručnu spremu. Visoku stručnu spremu ima 24,7 % ispitanika (61 ispitanik) dok njih 21,9 % ima višu stručnu spremu (54 ispitanika). 5 ispitanika ima nižu stručnu spremu, a samo jedan ispitanik ima doktorat.

Stupanj obrazovanja?

247 odgovora

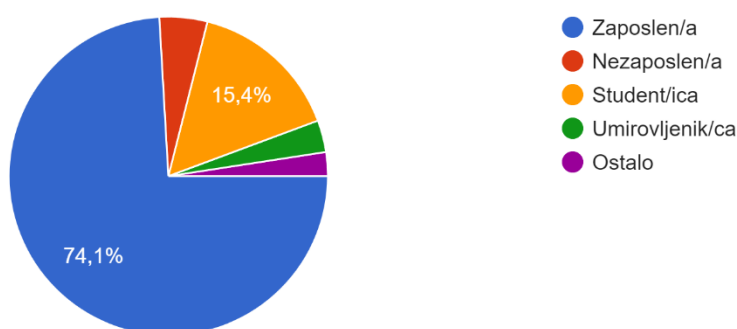
Grafikon 3. *Struktura ispitanika prema stupnju obrazovanja*

Izvor: Vlastita izrada autorice

Grafikon 4 odnosi se na radni status ispitanika. Od ukupno 247 ispitanika, njih 74,1 %, odnosno 183 ispitanika je zaposleno. Nezaposleno je 4,9 % ispitanika (12 ispitanika), a status studenta ima njih ukupno 38, odnosno 15,4 %. 3,2 % ispitanika je u mirovini (8 ispitanika), dok najmanje ispitanika pripada skupini ostalo, njih 2,4 % (6 ispitanika).

Radni status?

247 odgovora

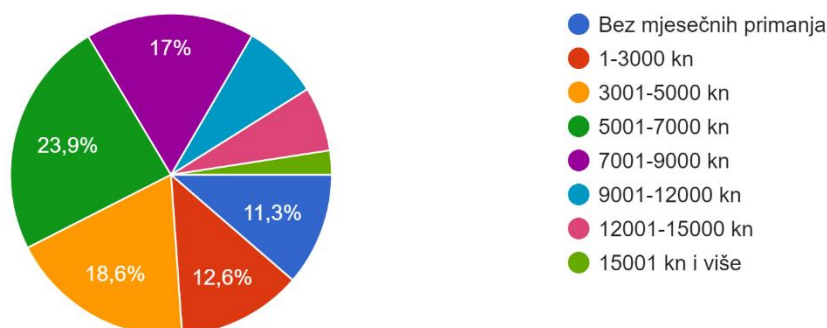
Grafikon 4. *Struktura ispitanika prema radnom statusu*

Izvor: Vlastita izrada autorice

Grafikon 5 prikazuje mjesečna primanja ispitanika. Najviše ispitanika, njih 23,9 % (59 ispitanika) ima mjesečna primanja od 5001 do 7000 kn. 18,6 % ispitanika (46 ispitanika) ima mjesečna primanja od 3001 do 5000 kn, a njih 17 % (42 ispitanika) ima mjesečna primanja od 7001 do 9000 kn. Nadalje, mjesečna primanja od 1 do 3000 kn ima njih 12,6 % (31 ispitanik), dok njih 11,3 % (28 ispitanika) nema mjesečna primanja. Od 9001 do 12000 kn ima 7,7 % ispitanika (19 ispitanika), a od 12001 do 15000 kn ima njih 6,5 % (16 ispitanika). Najmanje ispitanika ima mjesečna primanja 15001 kn i više, njih 2,4 % (6 ispitanika).

Mjesečna primanja?

247 odgovora

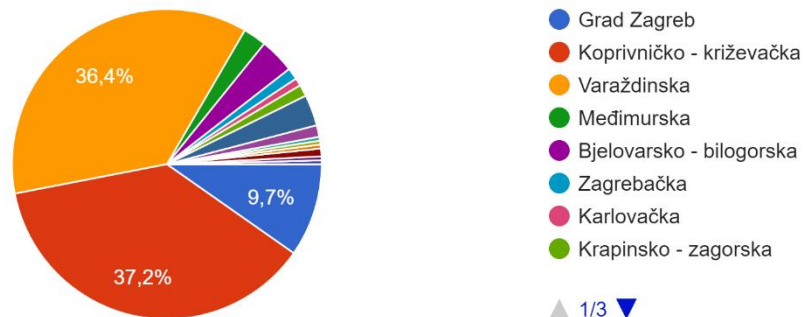
Grafikon 5. *Struktura ispitanika prema mjesečnim primanjima*

Izvor: Vlastita izrada autorice

Grafikon 6 prikazuje mjesta, odnosno županije u kojima stanuju ispitanici. Prema prikupljenim podacima, najviše ispitanika dolazi iz Koprivničko-križevačke županije, njih 37,2 % (92 ispitanika). 36,4 % ispitanika (90 ispitanika) dolazi iz Varaždinske županije, a njih 9,7 % (24 ispitanika) dolazi iz Grada Zagreba. Ispitanici još dolaze iz Bjelovarsko-bilogorske (3,6 %), Međimurske (2,4 %), Zagrebačke (1,2 %), Karlovačke (0,8 %), Krapinsko-zagorske (1,2 %), Virovitičko-podravske (3,2 %), Primorsko-goranske (1,2 %) te Splitsko-dalmatinske (1,8 %) županije. Po jedan ispitanik, od njih 247, dolazi iz Šibensko-kninske, Dubrovačko-neretvanske, Brodsko-posavske, Ličko-senjske i Požeško-slavonske županije.

Županija (mjesto) stanovanja

247 odgovora

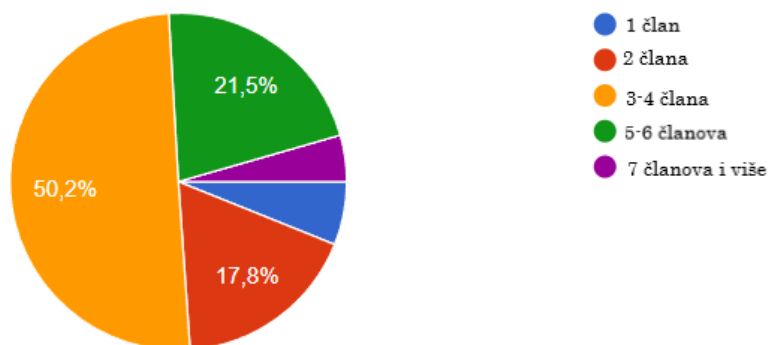
Grafikon 6. *Struktura ispitanika prema županijama*

Izvor: Vlastita izrada autorice

Grafikon 7 odnosi se na zadnje sociodemografsko pitanje kojim se ispituju članovi kućanstva u kojima žive ispitanici. Najviše ispitanika živi u kućanstvu od 3 do 4 člana, njih 50,2 % (124 ispitanika). U kućanstvu od 5 do 6 članova živi 21,5 % (53 ispitanika), a njih 17,8 % (44 ispitanika) živi u kućanstvu od 2 člana. 6,1 % (15 ispitanika) živi samo u kućanstvu, dok najmanje ispitanika, njih 4,5 % (11 ispitanika) žive u kućanstvu od 7 članova i više.

Koliko članova ima Vaše kućanstvo?

247 odgovora

Grafikon 7. Struktura ispitanika prema broju članova u kućanstvu

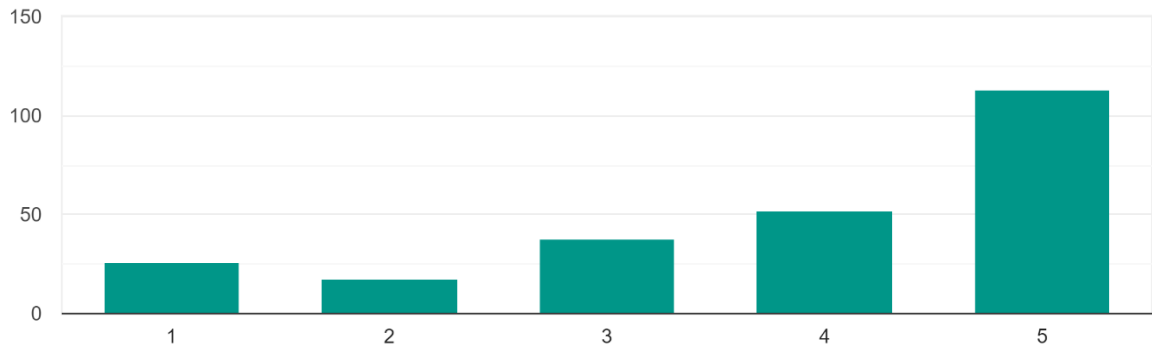
Izvor: Vlastita izrada autorice

U nastavku analize rezultata istraživanja grafički će se prikazati pitanja koja se odnose na hipotezu 1. Na sljedeća pitanja ispitanici su odgovarali ocjenom od 1 do 5, pri čemu ocjena 1 označava potpuno neslaganje s tvrdnjom, dok ocjena 5 označava potpuno slaganje s tvrdnjom.

S tvrdnjom „Povećanje cijena nafte i/ili plina utjecalo je na smanjenje Vaše mjesečne štednje“ u potpunosti se složilo 45,7 % ispitanika, odnosno njih 113 od ukupno 147 ispitanika. Ocjenu 4 (slažem se) dalo je 21,1 % ispitanika (52 ispitanika), dok je ocjenu 3 (niti se slažem niti ne slažem) dalo 15,4 % ispitanika (38 ispitanika). 10,5 % ispitanika, odnosno njih 26 u potpunosti se nije složilo s navedenom tvrdnjom, a najmanje ispitanika, njih 7,3 % dalo je ocjenu 2, odnosno ne slažem se (18 ispitanika) (**grafikon 8**).

Povećanje cijena nafte i/ili plina utjecalo je na smanjenje Vaše mjesečne štednje.

247 odgovora

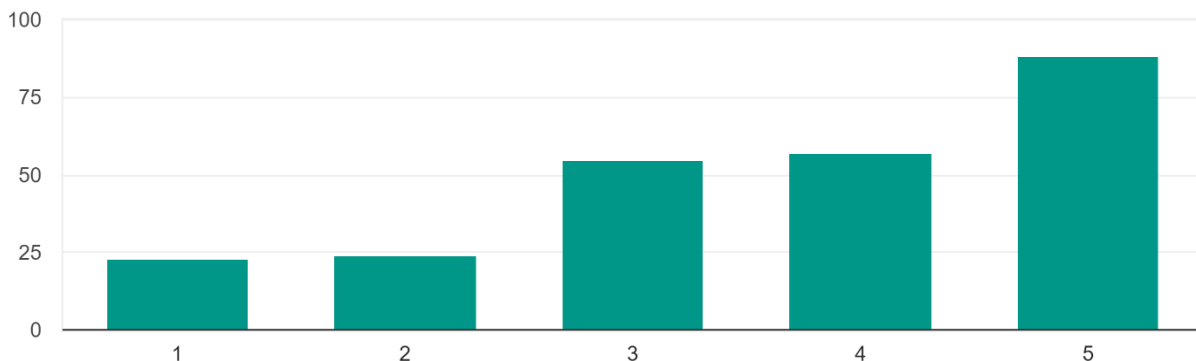

Grafikon 8. Povećanje cijena nafte i/ili plina utjecalo je na smanjenje mjesečne štednje.

Izvor: Vlastita izrada autorice

Grafikon 9 prikazuje ocjene koje su dali ispitanici za tvrdnju „Raspoloživi prihodi Vašeg kućanstva znatno su se smanjili zbog povećih izdataka za naftu i/ili plin.“ Najviše ispitanika, 35,6 % (88 ispitanika) dalo je ocjenu 5 te se u potpunosti složilo s navedenom tvrdnjom. Njih 23,1 % (57 ispitanika) dalo je ocjenu 4 (slažem se), dok je njih 22,3 % (55 ispitanika) dalo ocjenu 3 (niti se slažem niti ne slažem). Najmanje ispitanika u potpunosti se nije složilo s navedenom tvrdnjom, točnije njih 9,3 % (23 ispitanika).

Raspoloživi prihodi Vašeg kućanstva znatno su se smanjili zbog povećih izdataka za naftu i/ili plin.
247 odgovora

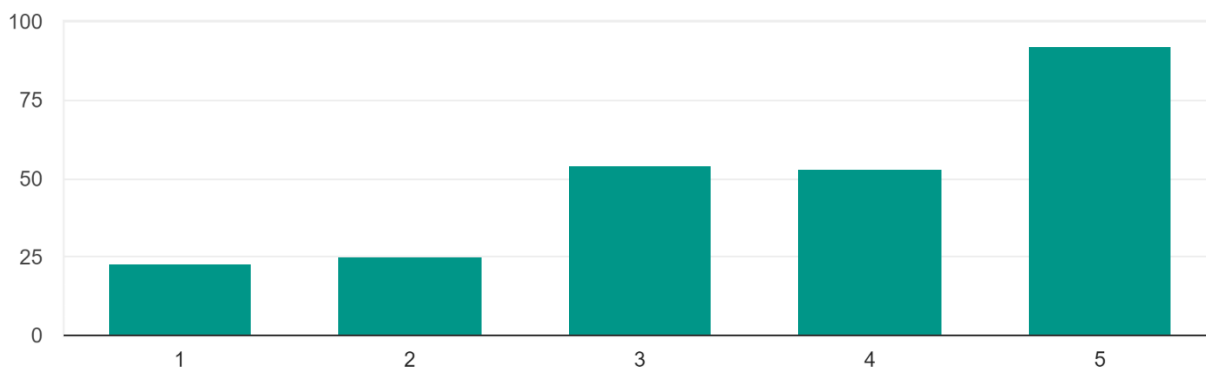
Grafikon 9. *Raspoloživi prihodi kućanstva znatno su se smanjili zbog povećih izdataka za naftu i/ili plin.*

Izvor: Vlastita izrada autorice

Najviše ispitanika složilo se s tvrdnjom „Zbog visokih cijena nafte i plina smanjio/la sam kupovinu prema luksuznim dobrima.“, točnije njih 37,2 % (92 ispitanika). Ocjenu 4 (slažem se dalo) je 21,5 % ispitanika (53 ispitanika), dok je ocjenu 3 (niti se slažem niti ne slažem) dalo njih 21,9 % (54 ispitanika). S ocjenom 2 (ne slažem se) složilo se 10,1 % ispitanika (25 ispitanika), dok se njih najmanje, 9,3 % (23 ispitanika) u potpunosti nije složilo s tvrdnjom (**grafikon 10**).

Zbog visokih cijena nafte i plina smanjio/la sam kupovinu prema luksuznim dobrima.

247 odgovora

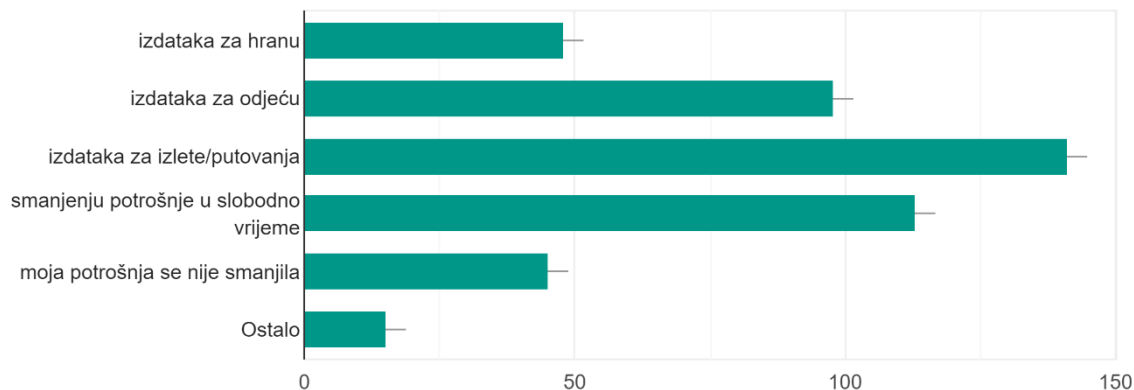

Grafikon 10. Zbog visokih cijena nafte i plina smanjila se kupovina prema luksuznim dobrima.

Izvor: Vlastita izrada autorice

Grafikon 11 prikazuje kategorije dobara i usluga prema kojima su ispitanici smanjili mjesečnu potrošnju zbog povećanja cijena nafte i/ili plina. Može se zaključiti kako su se zbog povećanja cijena nafte i/ili plina mjesečni izdatci smanjili najviše u kategoriji Izdatci za izlete/putovanja (57,1 %). Da su smanjili potrošnju u slobodno vrijeme, složilo se njih 45,7 %, odnosno 113 ispitanika. Izdatke za hranu smanjilo je 19,4 % ispitanika (48 ispitanika), a za odjeću njih 39,7 % (98 ispitanika). Njih 18,2 % (45 ispitanika) nije uopće smanjilo mjesečnu potrošnju zbog povećanja cijena nafte i/ili plina. Najmanje ispitanika smanjilo je izdatke u kategoriji Ostalo, njih 6,1 % (15 ispitanika).

Povećanje cijena nafte i/ili plina utjecalo je na smanjenje Vaše mjesečne potrošnje prema 247 odgovora

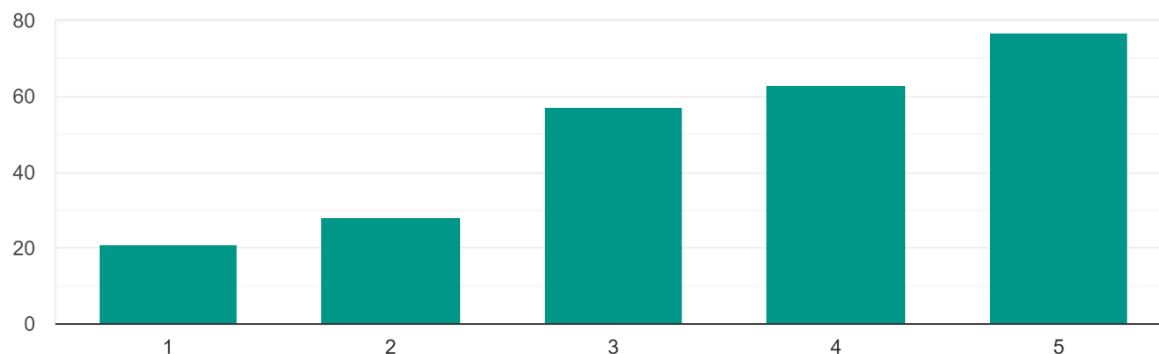
Grafikon 11. Kategorije dobara i usluga prema kojima su ispitanici smanjili mjesečnu potrošnju zbog povećanja cijena nafte i/ili plina.

Izvor: Vlastita izrada autorice

Grafikon 12 prikazuje ocjene ispitanika za tvrdnju „Daljnje povećanje cijena nafte i/ili plina utjecat će na zadovoljenje Vaših osnovnih životnih potreba (hrana, piće, plaćanje stanarine.)“ U potpunosti se s navedenom tvrdnjom njih 31,3 % (77 ispitanika). Ocjenu 4 (slažem se) dalo je 25,6 % ispitanika (63 ispitanika), a ocjenu 3 (niti se slažem niti ne slažem) potvrdilo je njih 23,2 % (57 ispitanika). S navedenom tvrdnjom nije se složilo njih 11,4 % (28 ispitanika), a najmanje njih, 8,5 % (21 ispitanik) u potpunosti se nije složilo s navedenom tvrdnjom.

Daljnje povećanje cijena nafte i/ili plina utjecat će na zadovoljenje Vaših osnovnih životnih potreba. (hrana, piće, plaćanje stanarine)

246 odgovora

Grafikon 12. Daljnje povećanje cijena nafte i/ili plina utjecat će na zadovoljenje osnovnih životnih potreba. (hrana, piće, plaćanje stanarine).

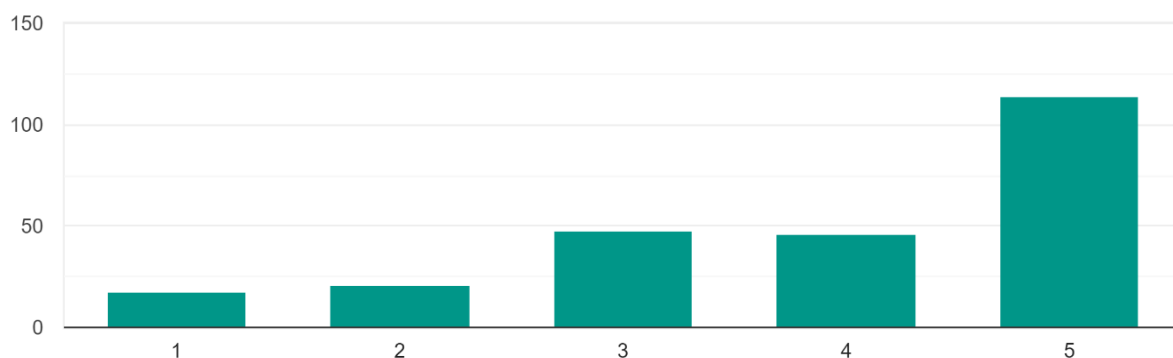
Izvor: Vlastita izrada autorice

U nastavku analize rezultata istraživanja grafički će se prikazati pitanja koja se odnose na hipotezu 2. Na sljedeća pitanja ispitanici su odgovarali ocjenom od 1 do 5, pri čemu ocjena 1 označava potpuno neslaganje s tvrdnjom, dok ocjena 5 označava potpuno slaganje s tvrdnjom.

Grafikon 13 odnosi se na analizu ocjena kojima su ispitanici ocijenili tvrdnju „Podržavate li sankcije Europske unije prema Rusiji? (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima.)“ Najveći broj ispitanika u potpunosti se slaže s navedenom tvrdnjom, odnosno njih 46,2 % (114 ispitanika od 247) dalo je ocjenu 5. Nadalje, njih 19,4 % (48 ispitanika) niti se složilo niti se nije složilo s navedenom tvrdnjom. Ocjenu 4 (slažem se) dalo je 18,6 % ispitanika (46 ispitanika), a s tvrdnjom se nije složilo njih 8,5 % (21 ispitanik). Najmanje njih u potpunosti se nije složilo s tvrdnjom, njih 7,3 % (18 ispitanika).

Podržavate li sankcije Europske Unije prema Rusiji? (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima)

247 odgovora

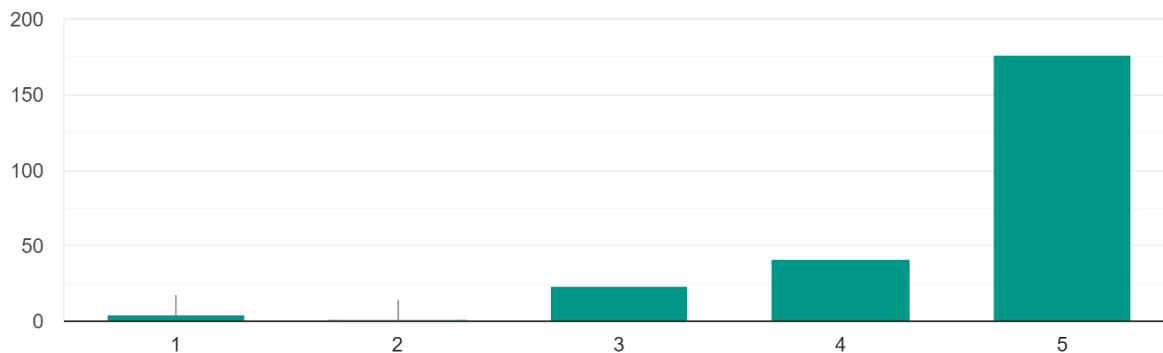
Grafikon 13. Podržavanje sankcija Europske Unije prema Rusiji (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima).

Izvor: Vlastita izrada autorice

Grafikon 14 prikazuje ocjene koje su ispitanici dali za tvrdnju „Europska unija trebala bi sklopiti ugovore s drugim državama za uvoz nafte i/ili plina.“ Vidljivo je da se najveći postotak ispitanika u potpunosti složio s navedenom tvrdnjom, odnosno njih 46,2 % (114 ispitanika). 19,4 % (48 ispitanika) dalo je ocjenu 3 (niti se slažem niti ne slažem), a ocjenu 4 (slažem se) dalo je njih 18,6 % (46 ispitanika). S navedenom tvrdnjom nije se složilo 8,5 % ispitanika (21 ispitanik), a najmanje ispitanika u potpunosti se nije složilo s navedenom tvrdnjom, njih 7,3 % (18 ispitanika).

Europska Unija trebala bi sklopiti ugovore sa drugim državama za uvoz nafte i/ili plina.

247 odgovora

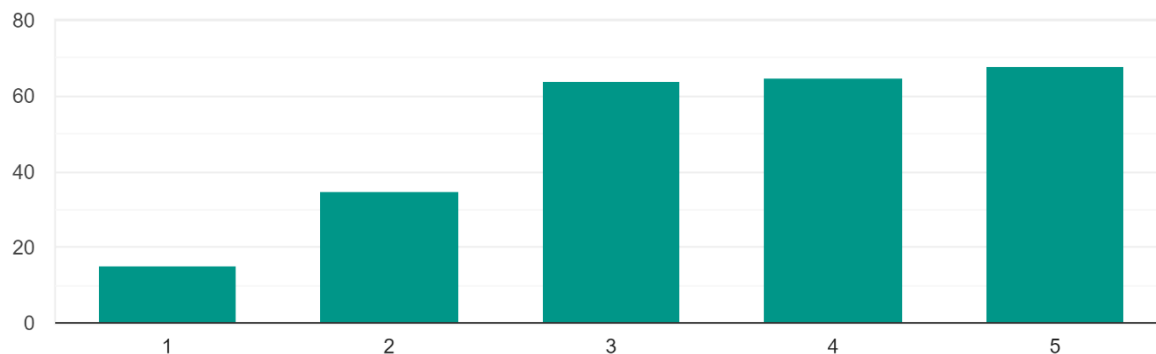
Grafikon 14. *Europska unija trebala bi sklopiti ugovore s drugim državama za uvoz nafte i/ili plina.*

Izvor: Vlastita izrada autorice

Grafikon 15 odnosi se na analizu ocjena kojima su ispitanici ocijenili tvrdnju „Povećanje cijene nafte i plina povećat će interes građana za korištenje automobila na struju, solarnih panela te će pridonijeti većem iskorištavanju obnovljivih izvora energije.“ S navedenom tvrdnjom složio se najveći broj ispitanika, točnije njih 27,5 % (68 ispitanika). Ocjenu 4 (slažem se) dalo je 26,3 % ispitanika (65 ispitanika), dok je ocjenu 3 (niti se slažem niti ne slažem) dalo njih 25,9 % (64 ispitanika). Nadalje, graf prikazuje kako se 6,1 % ispitanika (15 ispitanika) u potpunosti nije složilo s navedenom tvrdnjom.

Povećanje cijene nafte i plina povećat će interes građana prema korištenju automobila na struju, solarnih panela te većem iskorištavanju obnovljivih izvora energije.

247 odgovora

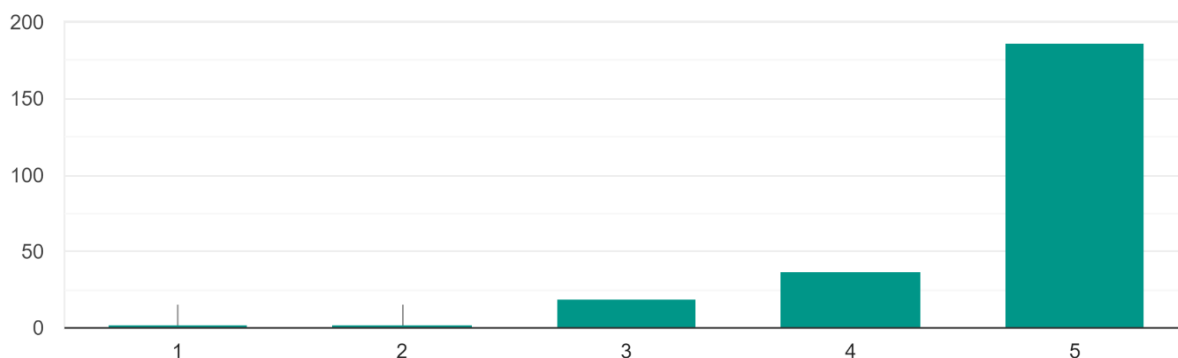
Grafikon 15. Povećanje cijene nafte i plina povećat će interes građana za korištenje automobila na struju, solarnih panela te će pridonijeti većem iskorištavanju obnovljivih izvora energije.

Izvor: Vlastita izrada autorice

S tvrdnjom „Rusija i Ukrajina trebale bi što prije donijeti sporazum kako bi se primirilo ratno stanje te se vratile cijene nafte i plina kako su bile i prije“ u potpunosti se složilo najveći broj ispitanika, odnosno njih 75,7 % (187 ispitanika od ukupno 247). S tvrdnjom se složilo njih 15 % (37 ispitanika), a ocjenu 3 (niti se slažem niti ne slažem) dalo je njih 7,7 % (19 ispitanika). Ocjenom 2 (ne slažem se) i ocjenom 1 (u potpunosti se ne slažem) složilo se po 2 ispitanika što je 6,1 % (**grafikon 16**).

Rusija i Ukrajina trebale bi što prije donijeti sporazum kako bi se primirilo ratno stanje te se vratile cijene nafte i plina kako su bile i prije.

247 odgovora

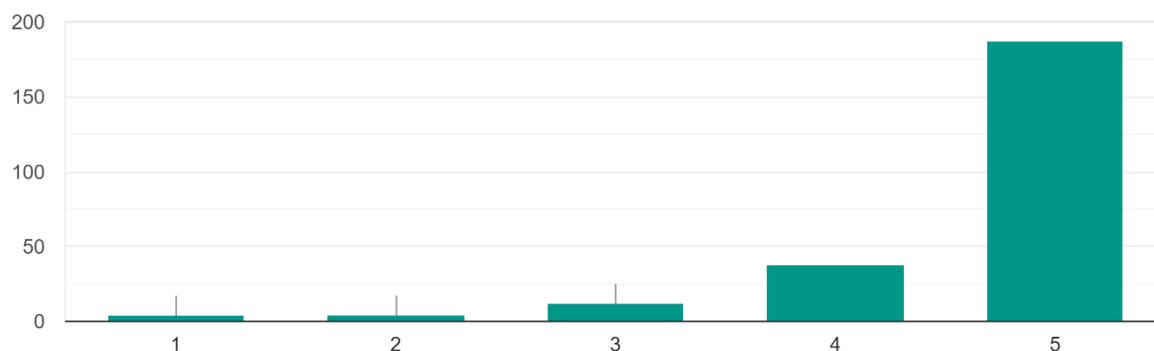
Grafikon 16. *Rusija i Ukrajina trebale bi što prije donijeti sporazum kako bi se primirilo ratno stanje te se vratile cijene nafte i plina kako su bile i prije.*

Izvor: Vlastita izrada autorice

Grafikon 17 prikazuje ocjene ispitanika za tvrdnju „Smatrate li da je Vlada Republike Hrvatske trebala donijeti učinkovitije mjere kako bi se zaustavilo daljnje povećanje cijena energenata?“ Najviše ispitanika u potpunosti se složilo s navedenom tvrdnjom, njih 76,1 %, što je 188 ispitanika od ukupno 247. Ocjenu 4 (slažem se) dalo je 15,4 % ispitanika (38 ispitanika), dok je ocjenu 3 (niti se slažem niti ne slažem) dalo njih 4,9 % (12 ispitanika). S tvrdnjom se nije složilo 2 % ispitanika (5 ispitanika), a u potpunosti se nije složilo njih 1,6 %, odnosno 4 ispitanika.

Smatrate li da je Vlada Republike Hrvatske trebala donesti učinkovitije mjere kako bi se zaustavilo daljnje povećanje cijena energenata?

247 odgovora

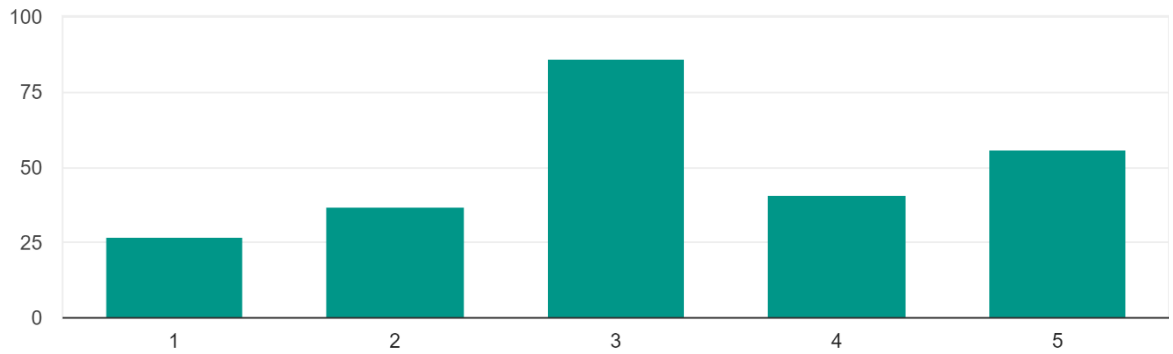
Grafikon 17. Vlada Republike Hrvatske trebala donijeti učinkovitije mjere kako bi se zaustavilo daljnje povećanje cijena energenata.

Izvor: Vlastita izrada autorice

Grafikon 18 analizira ocjene ispitanika za tvrdnju „Europska unija trebala bi ubrzati proceduru za ulazak Ukrajine kao nove članice.“ Najveći postotak ispitanika, njih 34,8 % (86 ispitanika) dalo je ocjenu 3, odnosno niti su se složili niti nisu s predloženom tvrdnjom. U potpunosti se s tvrdnjom složilo njih 22,7 % (56 ispitanika), a ocjenu 4 (slažem se) dalo je 16,6 % ispitanika (41 ispitanik). S tvrdnjom se nije složilo ukupno 15 % ispitanika (37 ispitanika), dok se najmanje u potpunosti nije složilo s tvrdnjom, njih 10,9 % (27 ispitanika).

Europska Unija trebala bi ubrzati proceduru za ulazak Ukrajine kao nove članice.

247 odgovora

Grafikon 18. *Europska Unija trebala bi ubrzati proceduru za ulazak Ukrajine kao nove članice*

Izvor: Vlastita izrada autorice

4. RASPRAVA O EMPIRIJSKIM REZULTATIMA

U ovom dijelu rada tablično će se prikazati sociodemografska struktura ispitanika te izmjeriti Cronbach Alpha koeficijent za testiranje pouzdanosti istraživanja. Nadalje, hipoteze 1 i 2 testirat će se pomoću deskriptivne statistike te će se za iste provesti T-test i na kraju izračunati Perasonov koeficijent.

U **tablici 1** prikazana je sociodemografska struktura ispitanika. Istraživanje je provedeno nad ukupno 247 ispitanika. Od ukupno 247 ispitanika, najviši udio čini ženski spol, 72,9 %, dok muški spol čini udio od 27,1 %. Najviši postotak dobne skupine čini skupina od 25 do 34 godine, s udjelom od 36,8 %. Dobna skupina od 18 do 24 godine čini udio od 25,1 %, dok je najmanje ispitanika od 60 godina i više, što čini 1,6 %. Najviše ispitanika ima srednju stručnu spremu, njih 51 %, a shodno tome je 74,1 % njih zaposleno. Što se tiče ostalih podataka radnog statusa, nezaposleni čine udio od 4,9 %, a umirovljenici 3,2 %. Ispitanici najčešće imaju mjesečna primanja od 5001 kn do 7000 kn, što čini 23,9 %. Najmanji broj ispitanika, njih 6, ima mjesečna primanja 15001 kuna i više. Nadalje, najviše ispitanika dolazi iz Koprivničko-križevačke, njih, 36,4 %, te iz Međimurske županije, s udjelom od 36,4 %. Najveći broj članova kućanstava između ispitanika čine od 3 do 4 člana, s postotkom od 50,2 %.

Tablica 1. Soci-demografska struktura ispitanika

OPIS	n	%
SPOL		
Muški	67	27,1%
Ženski	180	72,9%
DOBNA SKUPINA		
18-24 godine	62	25,1%
25-34 godine	91	36,8%
35-44 godine	51	20,6%
45-54 godine	30	12,1%
55-64 godine	9	3,6%
65 i više godina	4	1,6%
STUPANJ OBRAZOVANJA		
Niža stručna sprema	5	2%
Srednja stručna sprema	126	51%
Viša stručna sprema	54	21,9%
Visoka stručna sprema	61	24,7%

Doktorat	1	0,4%
RADNI STATUS		
Zaposlen/a	183	74,1%
Nezaposlen/a	12	4,9%
Student/ica	38	15,4%
Umirovljenik/ica	8	3,2%
Ostalo	6	2,4%
MJESEČNA PRIMANJA		
Bez mjesečnih primanja	28	11,3%
1-3000 kn	31	12,6%
3001-5000 kn	46	18,6%
5001-7000 kn	59	23,9%
7001-9000 kn	42	17%
9001-12000 kn	19	7,7%
12001-15000 kn	16	6,5%
15001 i više kn	6	2,4%
ŽUPANIJA (MJESTO) STANOVANJA		
Grad Zagreb	24	9,7%
Koprivničko-križevačka	92	37,2%
Varaždinska	90	36,4%
Međimurska	6	2,4%
Bjelovarsko-bilogorska	9	3,6%
Zagrebačka	3	1,2%
Karlovačka	2	0,8%
Krapinsko-zagorska	3	1,2%
Virovitičko-podravska	8	3,2%
Primorsko-goranska	3	1,2%
Požeško-slavonska	1	0,4%
Ličko-senjska	1	0,4%
Šibensko-kninska	1	0,4%
Splitsko-dalmatinska	2	0,8%
Dubrovačko-neretvanska	1	0,4%
Brodsko-posavska	1	0,4%
ČLANOVI KUĆANSTVA		
1 član	15	6,1%
2 člana	44	17,8%
3-4 člana	124	50,2%
5-6 članova	53	21,5%
7 članova i više	11	4,5%

Izvor: Vlastita izrada autorice

U **tablici 2** izmjeren je Cronbach Alpha koeficijent na ukupno 10 items, odnosno čestica. Kako bi se utvrdila pouzdanost istraživanja, izračunat je navedeni koeficijent. Cronbach Alpha koeficijent podataka koji su prikupljeni istraživanjem iznosi 0,718, čime se pouzdanost mjernih ljestvica može smatrati vrlo dobrom.

Tablica 2. Cronbach Alpha koeficijent

Cronbach Alpha koeficijent	N čestica
0,718	10

Izvor: Vlastita izrada autorice

U nastavku rada analizirane su hipoteze 1. i 2. preko deskriptivne statistike.

Tablica 3 prikazuje pitanja vezana za potvrđivanje ili odbacivanje hipoteze H1. i hipoteze H2. Hipoteza H1. glasi: „Zbog povećanja tržišnih cijena nafte i plina mijenja se financijsko stanje građana Republike Hrvatske.“, a hipoteza H2.: „Građani Republike Hrvatske spremni su plaćati više cijene nafte i/ili plina godinama kako bi se održale sankcije prema vojnom agresoru Rusiji.“ Pitanja vezana za hipoteze bilo je moguće ocijeniti Likertovom skalom od 1 do 5 (1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se i 5 – u potpunosti se slažem).

Prema deskriptivnoj statistici, najveću aritmetičku sredinu, koja iznosi 4,64, ima tvrdnja „Rusija i Ukrajina trebale bi što prije donijeti sporazum kako bi se primirilo ratno stanje te se vratile cijene nafte i plina kako su bile i prije“, odnosno najviše ispitanika smatra da bi se ratno stanje trebalo čim prije primiriti kako bi se smanjile cijene energenata na tržištu. Najmanju aritmetičku sredinu, koja iznosi 3,25, ima tvrdnja „Europska unija trebala bi ubrzati proceduru za ulazak Ukrajine kao nove članice“, odnosno od svih ponuđenih tvrdnji najmanje se ispitanika slaže s prethodno navedenom tvrdnjom.

Tablica 3. Deskriptivna statistika za hipotezu 1. i 2.

	Min	Max	Aritm. sredina	Std. devijacija
Povećanje cijena nafte i/ili plina utjecalo je na smanjenje Vaše mjesečne štednje.	1	5	3,84	1,354
Raspoloživi prihodi Vašeg kućanstva znatno su se smanjili zbog povećih izdataka za naftu i/ili plin.	1	5	3,66	1,303
Zbog visokih cijena nafte i plina smanjio/la sam kupovinu luksuznih dobara.	1	5	3,67	1,317
Daljnje povećanje cijena nafte i/ili plina utjecat će na zadovoljenje Vaših osnovnih životnih potreba. (hrana, piće, plaćanje stanarine).	1	5	3,60	1,271
Podržavate li sankcije Europske unije prema Rusiji? (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima).	1	5	3,88	1,282
Europska unija trebala bi sklopiti ugovore s drugim državama za uvoz nafte i/ili plina.	1	5	4,56	,813
Povećanje cijene nafte i plina povećat će interes građana za korištenje automobila na struju, solarnih panela te će pridonijeti većem iskorištavanju obnovljivih izvora energije.	1	5	3,55	1,205

Rusija i Ukrajina trebale bi što prije donijeti sporazum kako bi se primirilo ratno stanje te se vratile cijene nafte i plina kako su bile i prije.	1	5	4,64	,730
Vlada Republike Hrvatske trebala je donijeti učinkovitije mjere kako bi se zaustavilo daljnje povećanje cijena energenata.	1	5	4,62	,806
Europska unija trebala bi ubrzati proceduru za ulazak Ukrajine kao nove članice.	1	5	3,25	1,266
N=247				

Izvor: Vlastita izrada autorice

Tablica 4 prikazuje rezultate tvrdnji vezanih za hipoteze:

- **„Povećanje cijena nafte i/ili plina utjecalo je na smanjenje Vaše mjesečne štednje.“**
 Prosječna vrijednost navedene tvrdnje iznosi 3,84, uz standardno odstupanje od prosjeka za 1,354. Srednja vrijednost iznosi 4, što znači da se najviše ispitanika slaže s navedenom tvrdnjom, a najčešća je ocjena 5.
- **„Raspoloživi prihodi Vašeg kućanstva znatno su se smanjili zbog povećih izdataka za naftu i/ili plin.“**
 Prosječna vrijednost navedene tvrdnje iznosi 3,66, uz standardno odstupanje od prosjeka za 1,303. Srednja vrijednost iznosi 4, što znači da se najviše ispitanika slaže s navedenom tvrdnjom, a najčešća je ocjena 5.
- **„Zbog visokih cijena nafte i plina smanjio/la sam kupovinu luksuznih dobara.“**
 Prosječna vrijednost navedene tvrdnje iznosi 3,67, uz standardno odstupanje od prosjeka za 1,317. Srednja vrijednost iznosi 4, što znači da se najviše ispitanika slaže s navedenom tvrdnjom, a najčešća je ocjena 5.

- **„Daljnje povećanje cijena nafte i/ili plina utjecat će na zadovoljenje Vaših osnovnih životnih potreba. (hrana, piće, plaćanje stanarine).“**

Prosječna vrijednost navedene tvrdnje iznosi 3,60, uz standardno odstupanje od prosjeka za 1,271. Srednja vrijednost iznosi 4, što znači da se najviše ispitanika slaže s navedenom tvrdnjom, a najčešća je ocjena 5.

Analizom rezultata potvrđuju se tvrdnje čija je aritmetička sredina veća od 3, a koja predstavlja odgovor niti se slažem niti ne slažem s navedenom tvrdnjom te se odbacuju tvrdnje čija je aritmetička sredina manja od 3.

Tvrdnje s kojima se ispitanici slažu:

- Povećanje cijena nafte i/ili plina utjecalo je na smanjenje Vaše mjesečne štednje.
- Raspoloživi prihodi Vašeg kućanstva znatno su se smanjili zbog povećih izdataka za naftu i/ili plin.
- Zbog visokih cijena nafte i plina smanjio/la sam kupovinu prema luksuznim dobrima.
- Daljnje povećanje cijena nafte i/ili plina utjecat će na zadovoljenje Vaših osnovnih životnih potreba (hrana, piće, plaćanje stanarine).

Tablica 4. Deskriptivna statistika za Hipotezu 1.

Povećanje cijena nafte i/ili plina utjecalo je na smanjenje Vaše mjesečne štednje.	Raspoloživi prihodi Vašeg kućanstva znatno su se smanjili zbog povećih izdataka za naftu i/ili plin.	Zbog visokih cijena nafte i plina smanjio/la sam kupovinu prema luksuznim dobrima.	Daljnje povećanje cijena nafte i/ili plina utjecat će na zadovoljenje Vaših osnovnih životnih potreba. (hrana, piće, plaćanje stanarine).
--	--	--	---

Aritm. sredina	3,84	3,66	3,67	3,60
Medijan	4,00	4,00	4,00	4,00
Mod	5	5	5	5
Std. devijacija	1,354	1,303	1,317	1,271
N=247				

Izvor: Vlastita izrada autorice

Tablica 5 prikazuje rezultate T-testa za hipotezu 1. kojim se testiraju značajnosti razlika između uzoraka.

Analizom rezultata potvrđuju se tvrdnje čija je aritmetička sredina veća od 3, a koja predstavlja odgovor niti se slažem niti ne slažem s navedenom tvrdnjom te se odbacuju tvrdnje čija je aritmetička sredina manja od 3. Sve tvrdnje vezane uz hipotezu H1 stoga mogu biti potvrđene jer aritmetička sredina iznosi više od 3, uz nisko standardno odstupanje u intervalu od 0,007 do 0,008.

Tablica 5. T-test za hipotezu 1.

	Mod	Aritm. sredina	Varijanca
Povećanje cijena nafte i/ili plina utjecalo je na smanjenje Vaše mjesečne štednje.	3,84	3,84	,008
Raspoloživi prihodi Vašeg kućanstva znatno su se smanjili zbog povećih izdataka za naftu i/ili plin.	3,66	3,66	,007
Zbog visokih cijena nafte i plina smanjio/la sam kupovinu luksuznih dobara.	3,67	3,67	,007

Daljnje povećanje cijena nafte i/ili plina utjecat će na zadovoljenje Vaših osnovnih životnih potreba (hrana, piće, plaćanje stanarine).	3,60	3,60	,007
N=247			

Izvor: Vlastita izrada autorice

Pomoću Pearsonovog koeficijenta korelacije, u **tablici 6** provedeno je testiranje povezanosti između varijabli koje su definirane kod hipoteze H1. Pearsonov koeficijent korelacije analizira u kojoj mjeri jedna varijabla utječe na drugu. Utvrđeno je kako je varijabla „Povećanje cijena nafte i/ili plina utjecalo je na smanjenje Vaše mjesečne štednje“ u pozitivnoj korelaciji sa svim ostalim tvrdnjama te je ista statistički značajna za postavljenu hipotezu H1. Varijabla „Povećanje cijena nafte i/ili plina utjecalo je na smanjenje Vaše mjesečne štednje“ u pozitivnoj je korelaciji, odnosno utječe na raspoložive prihode kućanstva, u kojima je vrijednost koeficijenta 0,732. Promatrana varijabla također je u pozitivnoj korelaciji s varijablom koja se odnosi na kupovinu luksuznih dobara, u kojima koeficijent iznosi 0,635 te utječe i na varijablu zadovoljenja osnovnih životnih potreba (hrana, piće, plaćanje stanarine) zbog povećanja cijena nafte i/ili plina s koeficijentom od 0,500. Druga varijabla „Raspoloživi prihodi Vašeg kućanstva znatno su se smanjili zbog povećanih izdataka za naftu i/ili plin“ u pozitivnoj je korelaciji, odnosno utječe na mjesečnu štednju ispitanika, a koeficijent iznosi 0,732. Nadalje, promatrana varijabla utječe i na kupovinu luksuznih dobara s koeficijentom od 0,719, kao i na zadovoljenje osnovnih životnih potreba, a koeficijent iznosi 0,552. Treća varijabla „Zbog visokih cijena nafte i plina smanjio/la sam kupovinu prema luksuznim dobrima“ u pozitivnoj je korelaciji s varijablom koja definira promjenu mjesečne štednje zbog povećanih izdataka za naftu i plin, a koeficijent iznosi 0,635. Također, promatrana varijabla utječe i na raspoložive prihode kućanstva s koeficijentom od 0,719 i u pozitivnoj je korelaciji s varijablom koja definira zadovoljenje osnovnih životnih potreba s koeficijentom od 0,534. Zadnja varijabla, „Daljnje povećanje cijena nafte i/ili plina

utjecat će na zadovoljenje Vaših osnovnih životnih potreba (hrana, piće, plaćanje stanarine)“ u pozitivnoj je korelaciji s varijablom koja definira utjecaj povećanja cijena nafte i plina na mjesečnu štednju ispitanika, a koeficijent iznosi 0,5. Promatrana varijabla u pozitivnom je odnosu i s promjenom raspoloživih prihoda, a vrijednost je koeficijenta 0,552. Također, utječe i na varijablu koja promatra kupovinu luksuznih dobara s koeficijentom od 0,534. Prema analizi Pearsonovog koeficijenta zaključuje se kako su sve varijable u pozitivnom odnosu te su statistički značajne za istraživanje.

Tablica 6. Pearsonov koeficijent za Hipotezu 1.

		Povećanje cijena nafte i/ili plina utjecalo je na smanjenje Vaše mjesečne štednje.	Raspoloživi prihodi Vašeg kućanstva znatno su se smanjili zbog povećanih izdataka za naftu i/ili plin.	Zbog visokih cijena nafte i plina smanjio/la sam kupovinu prema luksuznim dobrima.	Daljnje povećanje cijena nafte i/ili plina utjecat će na zadovoljenje Vaših osnovnih životnih potreba (hrana, piće, plaćanje stanarine).
Povećanje cijena nafte i/ili plina utjecalo je na smanjenje Vaše mjesečne štednje.	Pearsonov koef. N=247	1	,732	,635	,500
Raspoloživi prihodi Vašeg kućanstva znatno su se smanjili zbog povećanih izdataka za naftu i/ili plin.	Pearsonov koef. N=247	,732	1	,719	,552
Zbog visokih cijena nafte i plina smanjio/la sam kupovinu luksuznih dobara.	Pearsonov koef. N=247	,635	,719	1	,534
	Pearsonov koef.	,500	,552	,534	1

Daljnje povećanje cijena nafte i/ili plina utjecat će na zadovoljenje Vaših osnovnih životnih potreba (hrana, piće, plaćanje stanarine).	N=247
--	-------

Izvor: Vlastita izrada autorice

Tablica 7. prikazuje rezultate tvrdnji vezanih uz hipotezu 2.

- **„Podržavate li sankcije Europske Unije prema Rusiji? (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima).“**
 Prosječna vrijednost navedene tvrdnje iznosi 3,88, uz standardno odstupanje od prosjeka za 1,282. Srednja vrijednost iznosi 4, što znači da se najviše ispitanika slaže s navedenom tvrdnjom, a najčešća je ocjena 5.
- **„Europska unija trebala bi sklopiti ugovore s drugim državama za uvoz nafte i/ili plina.“**
 Prosječna vrijednost navedene tvrdnje iznosi 4,56, uz standardno odstupanje od prosjeka za 0,813. Srednja vrijednost iznosi 5, što znači da se najviše ispitanika u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom, a najčešća je ocjena je 5.
- **„Povećanje cijene nafte i plina povećat će interes građana za korištenje automobila na struju, solarnih panela te će pridonijeti većem iskorištavanju obnovljivih izvora energije.“**
 Prosječna vrijednost navedene tvrdnje iznosi 3,55, uz standardno odstupanje od prosjeka za 1,205. Srednja vrijednost iznosi 4, što znači da se najviše ispitanika slaže s navedenom tvrdnjom, a najčešća je ocjena 5.
- **„Rusija i Ukrajina trebale bi što prije donijeti sporazum kako bi se primirilo ratno stanje te se vratile cijene nafte i plina kako su bile i prije.“**

Prosječna vrijednost navedene tvrdnje iznosi 4,64, uz standardno odstupanje od prosjeka za 0,730. Srednja vrijednost iznosi 5, što znači da se najviše ispitanika u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom, a najčešća je ocjena 5.

- **„Vlada Republike Hrvatske trebala je donijeti učinkovitije mjere kako bi se zaustavilo daljnje povećanje cijena energenata.“**

Prosječna vrijednost navedene tvrdnje iznosi 4,62, uz standardno odstupanje od prosjeka za 0,806. Srednja vrijednost iznosi 5, što znači da se najviše ispitanika u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom, a najčešća je ocjena 5.

- **„Europska unija trebala bi ubrzati proceduru za ulazak Ukrajine kao nove članice.“**

Prosječna vrijednost navedene tvrdnje iznosi 3,25, uz standardno odstupanje od prosjeka za 1,266. Srednja vrijednost iznosi 3, što znači da se najviše ispitanika niti slaže niti ne slaže s navedenom tvrdnjom, a najčešća je ocjena 3.

Tvrdnje s kojima se ispitanici slažu:

- Podržavate li sankcije Europske unije prema Rusiji? (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima).
- Europska unija trebala bi sklopiti ugovore s drugim državama za uvoz nafte i/ili plina.
- Povećanje cijene nafte i plina povećat će interes građana za korištenje automobila na struju, solarnih panela te će pridonijeti većem iskorištavanju obnovljivih izvora energije.
- Rusija i Ukrajina trebale bi što prije donijeti sporazum kako bi se primirilo ratno stanje te se vratile cijene nafte i plina kako su bile i prije.
- Vlada Republike Hrvatske trebala je donijeti učinkovitije mjere kako bi se zaustavilo daljnje povećanje cijena energenata.
- Europska unija trebala bi ubrzati proceduru za ulazak Ukrajine kao nove članice.

Tablica 7. Deskriptivna statistika za Hipotezu 2.

	Podržavate li sankcije Europske Unije prema Rusiji? (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima)	Europska unija trebala bi sklopiti ugovore s drugim državama za uvoz nafte i/ili plina.	Povećanje cijene nafte i plina povećat će interes građana za korištenje automobila na struju, solarnih panela te će pridonijeti većem iskorištavanju obnovljivih izvora energije.	Rusija i Ukrajina trebale bi što prije donijeti sporazum kako bi se primirilo ratno stanje te se vratile cijene nafte i plina kako su bile i prije.	Vlada Republike Hrvatske trebala je donijeti učinkovitije mjere kako bi se zaustavilo daljnje povećanje cijena energenata.	Europska Unija trebala bi ubrzati proceduru za ulazak Ukrajine kao nove članice.
Aritm. sredina	3,88	4,56	3,55	4,64	4,62	3,25
Medijan	4,00	5,00	4,00	5,00	5,00	3,00
Mod	5	5	5	5	5	3
Std. devijacija	1,282	,813	1,205	,730	,806	1,266
N=247						

Izvor: Vlastita izrada autorice

Tablica 8. prikazuje rezultate T-testa za hipotezu 2. Sve tvrdnje vezane uz hipotezu 2. stoga mogu biti potvrđene jer aritmetička sredina iznosi više od 3 uz nisko standardno odstupanje u intervalu od 0,002-0,007.

Tablica 8. T-test za hipotezu 2.

	Mod	Aritm. sredina	Varijanca
Podržavate li sankcije Europske unije prema Rusiji (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima)?	3,88	3,88	,007
Europska unija trebala bi sklopiti ugovore s drugim državama za uvoz nafte i/ili plina.	4,56	4,56	,003
Povećanje cijene nafte i plina povećat će interes građana za korištenje automobila na struju, solarnih panela te će pridonijeti većem iskorištavanju obnovljivih izvora energije.	3,55	3,55	,006
Rusija i Ukrajina trebale bi što prije donijeti sporazum kako bi se primirilo ratno stanje te se vratile cijene nafte i plina kako su bile i prije.	4,64	4,64	,002
Smatrate li da je Vlada Republike Hrvatske trebala donijeti učinkovitije mjere kako bi se zaustavilo daljnje povećanje cijena energenata?	4,62	4,62	,003
Europska unija trebala bi ubrzati proceduru za ulazak Ukrajine kao nove članice.	3,25	3,25	,007

Izvor: Vlastita izrada autorice

Pomoću Pearsonovog koeficijenta korelacije, u **tablici 9** provedeno je testiranje povezanosti između varijabli koje su definirane kod hipoteze H2. Pearsonov koeficijent korelacije analizira u kojoj mjeri jedna varijabla utječe na drugu. Utvrđeno je kako je varijabla „Podržavate li sankcije Europske Unije prema Rusiji (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima)?“ u pozitivnoj korelaciji, odnosno da utječe na varijablu koja se odnosi na sklapanje ugovora s drugim državama za uvoz energenata od strane EU, prilikom čega koeficijent iznosi 0,280. Promatrana varijabla u pozitivnoj je korelaciji i s varijablom koja promatra interes građana za korištenje automobila na struju, solarnih panela i korištenje obnovljivih izvora energije zbog povećanja cijena nafte i/plina, s koeficijentom od 0,241. Također, varijabla utječe i na donošenje sporazuma kako bi se primirilo ratno stanje između Ukrajine i Rusije, a pritom koeficijent iznosi 0,109 te utječe i na donošenje učinkovitijih mjera RH kako bi se regulirala cijena energenata, s koeficijentom od 0,105. Promatrana varijabla u pozitivnim je odnosu i s varijablom koja se odnosi na ubrzanje procedure za ulazak Ukrajine kao nove članice EU, a koeficijent iznosi 0,189.

Druga varijabla, „Europska unija trebala bi sklopiti ugovore s drugim državama za uvoz nafte i/ili plina“ u pozitivnom je odnosu s donošenjem sankcija EU prema Rusiji (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima), s koeficijentom od 0,280. Ista varijabla utječe i na interes građana za korištenje automobila na struju, solarnih panela i korištenje obnovljivih izvora energije zbog povećanja cijena nafte i/plina, a koeficijent je 0,143. Također, varijabla utječe i na donošenje sporazuma kako bi se primirilo ratno stanje između Ukrajine i Rusije, pri čemu vrijednost odnosa iznosi 0,151. Nadalje, varijabla utječe i na donošenje učinkovitijih mjera RH kako bi se regulirala cijena energenata, s koeficijentom od 0,157, kao i na varijablu koja se odnosi na ubrzanje procedure za ulazak Ukrajine kao nove članice EU, s koeficijentom od 0,131.

Treća varijabla, „Povećanje cijene nafte i plina povećat će interes građana za korištenje automobila na struju, solarnih panela te će pridonijeti većem iskorištavanju obnovljivih

izvora energije“ u pozitivnom je odnosu s varijablom sankcija EU prema Rusiji (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima), s vrijednosti odnosa od 0,13. Nadalje, ista varijabla utječe na sklapanje ugovora s drugim državama za uvoz energenata od strane EU, prilikom čega koeficijent iznosi 0,143, kao i na varijablu donošenje sporazuma kako bi se primirilo ratno stanje između Ukrajine i Rusije, gdje vrijednost odnosa iznosi 0,111. Nadalje, varijabla utječe i na donošenje učinkovitijih mjera RH kako bi se regulirala cijena energenata, s koeficijentom od 0,080 i na varijablu koja se odnosi na ubrzanje procedure za ulazak Ukrajine kao nove članice EU, s koeficijentom od 0,205.

Četvrta varijabla, „Rusija i Ukrajina trebale bi što prije donijeti sporazum kako bi se primirilo ratno stanje te se vratile cijene nafte i plina kako su bile i prije“ u pozitivnom je odnosu s donošenjem sankcija EU prema Rusiji (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima), s koeficijentom od 0,109. Također, promatrana varijabla utječe na sklapanje ugovora s drugim državama za uvoz energenata od strane EU, a vrijednost je odnosa 0,151. Ista varijabla utječe i na interes građana za korištenje automobila na struju, solarnih panela i korištenje obnovljivih izvora energije zbog povećanja cijena nafte i/plina, pri čemu je koeficijent 0,111. Varijabla utječe i na donošenje učinkovitijih mjera RH kako bi se regulirala cijena energenata, s koeficijentom od 0,397, kao i na varijablu koja se odnosi na ubrzanje procedure za ulazak Ukrajine kao nove članice EU, s koeficijentom od 0,125.

Peta varijabla, „Vlada Republike Hrvatske trebala je donijeti učinkovitije mjere kako bi se zaustavilo daljnje povećanje cijena energenata“ u pozitivnoj je korelaciji s varijablom sankcija EU prema Rusiji (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima), s vrijednosti odnosa od 0,105. Nadalje, ista varijabla utječe na sklapanje ugovora s drugim državama za uvoz energenata od strane EU, prilikom čega koeficijent iznosi 0,157, kao i na varijablu donošenje sporazuma kako bi se primirilo ratno stanje između Ukrajine i Rusije, u kojoj vrijednost odnosa iznosi 0,111. Također, ista varijabla u pozitivnoj je korelaciji i s interesom građana za korištenje automobila na struju, solarnih panela i korištenje obnovljivih izvora energije zbog povećanja cijena nafte i/plina, s koeficijentom 0,080. Nadalje, varijabla utječe i na donošenje učinkovitijih mjera RH kako bi se regulirala cijena energenata, s koeficijentom od 0,397 i na varijablu koja se

odnosi na ubrzanje procedure za ulazak Ukrajine kao nove članice EU, skoeficijentom od 0,121.

Posljednja varijabla, „Europska Unija trebala bi ubrzati proceduru za ulazak Ukrajine kao nove članice“ u pozitivnom je odnosu s varijablom sankcija EU prema Rusiji (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima), s vrijednosti odnosa od 0,189. Ista utječe i na varijablu koja se odnosi na sklapanje ugovora s drugim državama za uvoz energenata od strane EU, prilikom čega koeficijent iznosi 0,131. Promatrana varijabla u pozitivnoj je korelaciji i s varijablom koja promatra interes građana za korištenje automobila na struju, solarnih panela i korištenje obnovljivih izvora energije zbog povećanja cijena nafte i/plina, s koeficijentom od 0,205. Također, varijabla utječe i na donošenje sporazuma kako bi se primirilo ratno stanje između Ukrajine i Rusije, a koeficijent iznosi 0,125. Osim toga, spomenuta varijabla utječe i na donošenje učinkovitijih mjera RH kako bi se regulirala cijena energenata, s koeficijentom od 0,121. Prema analizi pomoću Pearsonovog koeficijenta zaključuje se kako su sve varijable u pozitivnom odnosu te su statistički značajne za istraživanje.

Tablica 9. Pearsonov koeficijent za Hipotezu 2.

		Podržavate li sankcije Europske unije prema Rusiji (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima)?	Europska unija trebala bi sklopiti ugovore s drugim državama za uvoz nafte i/ili plina.	Povećanje cijene nafte i plina povećat će interes građana za korištenje automobila na struju, solarnih panela te većem iskorištavanju obnovljivih izvora energije.	Rusija i Ukrajina trebale bi što prije donijeti sporazum kako bi se primirilo ratno stanje te se vratile cijene nafte i plina kako su bile i prije.	Smatrate li da je Vlada Republike Hrvatske trebala donijeti učinkovite mjere kako bi se zaustavilo daljnje povećanje cijena energenata.	Europska unija trebala bi ubrzati proceduru za ulazak Ukrajine kao nove članice.
Podržavate li sankcije Europske unije prema Rusiji (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima)?	Pearsonov koef. N=247	1	,280	,241	,109	,105	,189
Europska unija trebala bi sklopiti ugovore s drugim državama za uvoz nafte i/ili plina.	Pearsonov koef. N=247	,280	1	,143	,151	,157	,131
Povećanje cijene nafte i plina povećat će interes	Pearsonov koef. N=247	,241	,143	1	,111	,080	,205

građana za korištenje automobila na struju, solarnih panela te će pridonijeti većem iskorištavanju obnovljivih izvora energije.								
Rusija i Ukrajina trebale bi što prije donijeti sporazum kako bi se primirilo ratno stanje te se vratile cijene nafte i plina kako su bile i prije.	Pearsonov koef. N=247	,109	,151	,111	1	,397	,125	
Vlada Republike Hrvatske trebala je donijeti učinkovitije mjere kako bi se zaustavilo daljnje povećanje cijena energenata.	Pearsonov koef. N=247	,105	,157	,080	,397	1	,121	
Europska unija trebala bi ubrzati proceduru za ulazak Ukrajine kao nove članice.	Pearsonov koef. N=247	,189	,131	,205	,125	,121	1	

Izvor: Vlastita izrada autorice

4.1. Zaključak empirijskog istraživanja

Nakon oružanog napada Rusije na Ukrajinu daljnji rast inflacije i mogućnost gospodarskog oporavka dovedeni su u pitanje jer ovise o tijeku rata, uvođenju novih

mjera i propisanim sankcijama koje nameće Europska unija prema Rusiji. Naime, prema rezultatima provedenog istraživanja u radu ispitanici se u prosjeku slažu s nametnutim sankcijama Europe prema Rusiji te se slažu s tvrdnjom da bi RH trebala sklopiti ugovore s drugim zemljama za uvoz nafte i/ili plina. Prema prognozama Europske središnje banke, ukoliko se nastave nametati strože sankcije Rusiji, to će biti veći poremećaji u globalnim lancima vrijednosti jer će trajno smanjenje dovoza ruskog plina rezultirati većim troškovima za energiju te će ostaviti negativan učinak na gospodarstvo unutar čitavog europodručja. Europska središnja banka apelira da bi u ovom slučaju učinci rata bili privremeni sve dok ne se ne zamjeni ruski s drugim izvorima energije. Prema tome bi stopa rasta BDP-a unutar europodručja iznosila 2,5 % u 2022. godini, dok bi inflacija narasla za čak 5,9 % (EBC, 2022). Svakako su humanitarna kriza i izgubljeni ljudski životi najveća negativna posljedica rata koji se vodi u Ukrajini. Uz to, gledajući s aspekta ekonomije, može se zaključiti da rat sa sobom nosi sobom veliki rizik i neizvjesnost u pogledu globalne opskrbe energije jer rast cijena prehrambenih proizvoda i energije rezultira rastućom inflacijom s kojom se moraju suočiti krajnji potrošači.

Ruski i ukrajinski utjecaj na globalno gospodarstvo značajan je jer ove države zajedno čine 20 % svjetskog izvoza pšenice, 20 % svjetskog izvoza umjetnih gnojiva i kukuruza te 11 % izvoza nafte koji se izvezio i o kojem ovise mnogobrojne države Europe (EBC, 2022). Ukoliko se nastavi ovakav rast cijena, shodno tome će doći i do rasta cijena inputa za proizvođače koji će na kraju rast cijena „prebaciti“ na krajnje potrošače. Kako je potvrđeno u empirijskom istraživanju koje je provedeno u radu, ovakav rast cijena uvelike utječe na osobni dohodak, potrošnju i štednju potrošača, što na kraju utječe na životni standard stanovništva države.

Još jedno pitanje koje je nametnuo rat pitanje je zaštite prirode. Naime, prelazak država članica na energetske sustav s korištenjem obnovljivih izvora energije jedan je od glavnih zadataka Europske unije do 2050. godine. Postizanje takvog sustava zahtijeva velike promjene u održivom ulaganju, nabavu tehnologije i tehnike za takav sustav, postupno ukidanje fosilnih goriva, ali zahtijeva i mijenjanje svijesti potrošača oko zaštite okoliša. Rat u Ukrajini posljedično je utjecao na prekid opskrbe energijom i hranom, što će možda u budućnosti biti početak prema ulaganju u obnovljive izvore energije (Steffen i Patt, 2022).

5. ZAKLJUČAK

Energenti poput nafte i plina jedni su od glavnih pokretača inflacije u svijetu. Da promjene cijene energenata utječu na opću razinu cijena, vidljivo je indirektnim i direktnim učincima. Kako će i koliko promjena cijena energenata utjecati na opću inflaciju te posljedično na životni standard potrošača, ovisi o važnosti sirovina, odnosno energenata, u ukupnom izvozu ili uvozu određene zemlje. Primjerice, u zemljama u kojima prevladava siromaštvo i niski životni standard pad općih razina cijena energenata rezultirat će gospodarskim rastom. S druge strane, rast cijena energenata na svjetskom tržištu može dovesti do ozbiljnog rasta inflacije, čime su uglavnom najviše pogođeni krajnji potrošači. U razdoblju rasta inflacije dolazi do promjena u potrošnji, štednji, investicijama te cjelokupnog životnog standarda. Glavni je zadatak monetarne politike svake zemlje održavanje stabilnosti cijena, što se može postići kontroliranom inflacijom. Stabilna i niska razina inflacije povezana je s višom razinom gospodarskog razvoja i aktivnosti te povećanjem zaposlenosti. Takva inflacija pridonosi transparentnosti cijena, drugim riječima, inflacija pomaže da potrošači preko cijena dobiju kvalitetne i prave informacije o relativnoj vrijednosti pojedinih dobara, čime je potrošačima lakše donositi racionalne odluke o potrošnji i štednji, a samim time dolazi i do povećanja blagostanja stanovništva. Prema podacima o Indeksu potrošačkih cijena u Hrvatskoj 2022. godine, zaključuje se da je došlo do rasta cijena u skupinama svih dobara i usluga, a najveći rast cijena na godišnjoj razini zabilježen u skupini Energija, s rastom cijena od 21,5 % u svibnju 2022. godine u odnosu na isti mjesec 2021. godine.

Istraživanjem koje je provedeno u radu potvrđuje se hipoteza „Zbog povećanja tržišnih cijena nafte i plina mijenja se financijsko stanje građana Republike Hrvatske.“ Naime, s tvrdnjom da je povećanje cijena nafte i/plina utjecalo na smanjenje mjesečne štednje u potpunosti se složilo 45,7 % ispitanika te da su se smanjili mjesečni prihodi kućanstva u potpunosti je potvrdilo njih 35,6 %. Može se zaključiti da su se zbog povećanja cijena nafte i/ili plina mjesečni izdatci smanjili najviše u kategoriji Izdatci za izlete/putovanja, što je potvrdilo 57,1 % ispitanika. Nadalje, ispitanici su potvrdili da nagli rast inflacije tijekom 2022. godine utječe na podmirivanje osnovnih životnih potreba poput hrane, pića i stanovanja, što je dokaz da je životna egzistencija građana RH dovedena u pitanje te bi monetarna politika države što prije trebala donijeti učinkovitije mjere.

Istraživanjem je potvrđena i druga hipoteza koja glasi: „Građani Republike Hrvatske spremni su plaćati više cijene nafte i/ili plina godinama kako bi se održale sankcije prema vojnom agresoru Rusiji.“ Točnije, većina ispitanika podržava nametnute sankcije Europske unije prema agresoru Rusiji, što se odnosi na zabranu letova, ograničeni izvoz i zabrane na sportskim i drugim natjecanjima. S ovom tvrdnjom u potpunosti se složilo čak 46,2 % ispitanika, a samo njih 7,3 % ne podržava nametanje sankcija prema Rusiji. Uz to, najveći dio ispitanika smatra da bi Europska unija trebala sklopiti ugovore s drugim državama za uvoz nafte i plina. Na kraju, istraživanje je potvrdilo da su ispitanici nezadovoljni mjerama države prema inflaciji te smatraju da bi država trebala donijeti učinkovitije mjere s ciljem smanjenja učinaka povećanja cijena nafte i plina na životni standard građana RH.

LITERATURA

1. Ahn, Y. B. i Tsuchiya, Y. (2021). Consumer's perceived and expected inflation in Japan—irrationality or asymmetric loss?. *Empirical Economics*.
2. Andre, P. i sur. (2019). Subjective models of the macroeconomy: Evidence from experts and a representative sample. *CESifo Working Paper*, 7850.
3. Babić, M. (2004). *Makroekonomija*. 14. dopunjeno izmijenjeno izdanje. Zagreb: Mate d.o.o.
4. Binder, C. (2017). Fed speak on main street: Central bank communication and household expectations. *J. Macroecon*, 52, 238–251.
5. Blanchard, O. (2011). *Makroekonomija*. Zagreb: Mate d.o.o.
6. Botrić, V. (2001). Harmonizirani indeks potrošačkih cijena: koncept i implikacije na Hrvatsku. *Privredna kretanja i ekonomska politika*, vol. 11 No. 86.
7. Brachinger, H. W. (2008). A new index of perceived inflation: Assumptions, method, and application to Germany. *Journal of Economic Psychology*, 29(4), 433–457.
8. Carroll, C. D. (2003). Macroeconomic expectations of households and professional forecasters. *The Quarterly Journal of Economics*, 118(1), 269–298.
9. Conrad, C. i sur. (2022). The role of information and experience for households' inflation expectations. *European Economic Review*, 143 (2022) 104015.
10. Döhring, B. i Mordonu, A. (2007). What drives inflation perceptions? A dynamic panel data analysis. *European economy—Economic papers 2008–2015 284*, Directorate General Economic and Financial Affairs (DG ECFIN), European Commission.
11. Dräger, L. (2015). Inflation perceptions and expectations in Sweden—Are media reports the missing link?. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 77(5), 681–700.
12. Državni zavod za statistiku (2022). Indeksi potrošačkih cijena u svibnju 2022. URL: https://podaci.dzs.hr/media/wvshxaaq/cij-2022-1-1_5-indeksi-potro%C5%A1a%C4%8Dkih-cijena-u-2022.pdf.
13. Ehrmann, M. (2015). Targeting inflation from below: How do inflation expectations behave?. *International Journal of Central Banking*, 11(4), 213–249.

14. European Central Bank (ECB). (2022). ECB staff macroeconomic projections for the euro area. URL: https://www.ecb.europa.eu/pub/projections/html/ecb.projections202203_ecbstaff~44f998dfd7.en.html.
15. Evidence from New Zealand. *New Zealand Economic Papers*.
16. Fioretti, L. i sur., (2021). Inflacija i percepcija inflacije u Hrvatskoj. *Službene stranice Hrvatske narodne banke*. URL: <https://www.hnb.hr/-/inflacija-i-percepcija-inflacije-u-hrvatskoj>.
17. Hayo, B. i Neumeier, F. (2021). Do consumers actually monitor the inflation rate? Evidence from New Zealand. *New Zealand Economic Papers*.
18. Hori, M. i Kawagoe, M. (2013). Inflation expectations of Japanese households: micro evidence from a consumer confidence survey. *Hitotsubashi J Econom*, 1:17–38.
19. Hrvatska narodna banka (2015). Ciljevi monetarne politike. URL: <https://www.hnb.hr/-/ciljevi-monetarne-politike>.
20. Hrvatska narodna banka (2022). Zašto je inflacija posljednjih mjeseci znatno porasla?. URL: <https://www.hnb.hr/javnost-rada/aktualno-o-inflaciji/html>.
21. Kruger, A.B. i Blinder A. (2004). What does the public know about economic policy, and how does it know it?. *Brook, Pap. Econ. Activ*, 327-397.
22. Kumar, S. i sur. (2015). Inflation targeting does not anchor inflation expectations: Evidence from firms in New Zealand. *Brook. Pap. Econ. Activ*, 151–223.
23. Lamla, M. J. i Lein, S. (2010). The Euro cash changeover, infation perceptions and the media. *KOF Working papers*, 10-254, *KOF Swiss Economic Institute, ETH Zurich*.
24. Malmendier, U. i Nagel, S. (2016). Learning from inflation experiences. *Q. J. Econ*, 131 (1), 53–87.
25. Mile, I. (2009). HICP—Frequent out-of-pocket purchases. A new special aggregate. *Statistics in focus*, 15/2009, Eurostat.
26. Samuelson, P. A. i sur. (2000). *Ekonomija*. 1. Izdanje. Zagreb: Mate d.o.o.
27. Stanisławska, E. (2019). Consumers' Perception of Infation in Infationary and Defationary Environment. *Journal of Business Cycle Research*, (15) 41–71.

28. Steffen, B. i Patt, A. (2022). A historical turning point? Early evidence on how the Russia-Ukraine war changes public support for clean energy policies. *Energy Research & Social Science*, 91 (2022) 102578.
29. Vellekoop, N. i Wiederholt, M. (2019). Inflation expectations and choices of households. *Mimeo*.

POPIS SLIKA

Slika 1. Percepcijska i ostvarena inflacija (lijevo) i pristranost i ostvarena inflacija (desno) Izvor: https://www.hnb.hr/-/inflacija-i-percepcija-inflacije-u-hrvatskoj	7
Slika 2. Udio prehrambenih proizvoda i energije u potrošačkoj košarici u Hrvatskoj u odnosu na ostale države članice EU (desno) i udio komponenata hrane i pića u potrošačkoj kartici u Hrvatskoj u odnosu na države članice EU (lijevo)	8
Slika 3. Philipsova krivulja u dugom i kratkom roku (odnos nezaposlenosti i inflacije)	14
Slika 4. Indeks potrošačkih cijena u svibnju 2022. godine	20
Slika 5. Indeks potrošačkih cijena u svibnju 2022. godine prema zasebnim skupinama	21

POPIS TABLICA

Tablica 1. Soci-demografska struktura ispitanika	46
Tablica 2. Cronbach Alpha koeficijent	48
Tablica 3. Deskriptivna statistika za hipotezu 1. i 2.	49
Tablica 4. Deskriptivna statistika za Hipotezu 1.	51
Tablica 5. T-test za hipotezu 1.....	52
Tablica 6. Perasonov koeficijent za Hipotezu 1.	54
Tablica 7. Deskriptivna statistika za Hipotezu 2.	57
Tablica 8. T-test za hipotezu 2.....	58
Tablica 9. Pearsonov koeficijent za Hipotezu 2.	61

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Struktura uzorka prema spolu	29
Grafikon 2. Struktura uzorka prema dobnoj skupini.....	30
Grafikon 3. Struktura ispitanika prema stupnju obrazovanja.....	30
Grafikon 4. Struktura ispitanika prema radnom statusu.....	31
Grafikon 5. Struktura ispitanika prema mjesečnim primanjima	32
Grafikon 6. Struktura ispitanika prema županijama.....	33

Grafikon 7. Struktura ispitanika prema broju članova u kućanstvu.....	34
Grafikon 8. Povećanje cijena nafte i/ili plina utjecalo je na smanjenje mjesečne štednje.	35
Grafikon 9. Raspoloživi prihodi kućanstva znatno su se smanjili zbog povećanih izdataka za naftu i/ili plin.....	36
Grafikon 10. Zbog visokih cijena nafte i plina smanjila se kupovina prema luksuznim dobrima.....	37
Grafikon 11. Kategorije dobara i usluga prema kojima su ispitanici smanjili mjesečnu potrošnju zbog povećanja cijena nafte i/ili plina.....	38
Grafikon 12. Daljnje povećanje cijena nafte i/ili plina utjecat će na zadovoljenje osnovnih životnih potreba. (hrana, piće, plaćanje stanarine).	39
Grafikon 13. Podržavanje sankcija Europske unije prema Rusiji (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima).....	40
Grafikon 14. Europska unija trebala bi sklopiti ugovore s drugim državama za uvoz nafte i/ili plina.....	41
Grafikon 15. Povećanje cijene nafte i plina povećat će interes građana prema korištenju automobila na struju, solarnih panela te većem iskorištavanju obnovljivih izvora energije.	42
Grafikon 16. Rusija i Ukrajina trebale bi što prije donijeti sporazum kako bi se primirilo ratno stanje te se vratile cijene nafte i plina kako su bile i prije.....	43
Grafikon 17. Vlada Republike Hrvatske trebala donijeti učinkovitije mjere kako bi se zaustavilo daljnje povećanje cijena energenata.	44
Grafikon 18. Europska unija trebala bi ubrzati proceduru za ulazak Ukrajine kao nove članice.....	45

PRILOG

Anonimna anketa koje ja samostalno napravljena i provedena od strane autorice rada. Anketa je napravljena pomoću alata *Google Forms* u svrhu istraživanja „Utjecaj povećanja cijena nafte i plina na životni standard građana RH.“

Poštovani,

pred Vama se nalazi anketni upitnik koji provodi studentica Diplomskog studija Međunarodna trgovina, Ana Ščuka. Anketom se želi istražiti utjecaj povećanja cijena nafte i plina na životni standard građana Republike Hrvatske.

Anketa je u potpunosti anonimna.

Unaprijed Vam zahvaljujem na izdvojenom vremenu.

Demografska pitanja

Spol?

- a) Muško
- b) Žensko

Dob?

- a) 18-24 godine
- b) 25-34 godine
- c) 35-44 godine
- d) 45-54 godine
- e) 55-64 godine
- f) 65 i više godina

Stupanj obrazovanja?

- a) Niža stručna sprema
- b) Srednja stručna sprema

- c) Viša stručna sprema
- d) Visoka stručna sprema
- e) Doktorat

Radni status?

- a) Zaposlen/a
- b) Nezaposlen/a
- c) Student/ica
- d) Umirovljenik/ca
- e) Ostalo

Mjesečna primanja?

Bez mjesečnih primanja

- a) 1-3000 kn
- b) 3001-5000 kn
- c) 5001-7000 kn
- d) 7001-9000 kn
- e) 9001-12000 kn
- f) 12001-15000 kn
- g) 15001 kn i više

Županija (mjesto) stanovanja?

Koliko članova ima Vaše kućanstvo?

- a) 1 član

- b) 2 člana
- c) 3-4 člana
- d) 5-6 članova
- e) 7 i više članova

Povećanje cijena nafte i/ili plina utjecalo je na smanjenje Vaše mjesečne štednje.

1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem

Raspoloživi prihodi Vašeg kućanstva znatno su se smanjili zbog povećih izdataka za naftu i/ili plin.

1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem

Zbog visokih cijena nafte i plina smanjio/la sam kupovinu prema luksuznim dobrima.

1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem

Povećanje cijena nafte i/ili plina utjecalo je na smanjenje Vaše mjesečne potrošnje prema:

- a) izdataka za hranu
- b) izdataka za odjeću
- c) izdataka za izlete/putovanja
- d) smanjenju potrošnje u slobodno vrijeme
- e) moja potrošnja se nije smanjila
- f) ostalo

Daljnje povećanje cijena nafte i/ili plina utjecati će na zadovoljavanje Vaših osnovnih životnih potreba (hrana, piće, plaćanje stanarine).

1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem

Podržavate li sankcije Europske unije prema Rusiji (zabrana letova, ograničeni izvoz, zabrane na sportskim natjecanjima)?

1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem

Europska unija trebala bi sklopiti ugovore s drugim državama za uvoz nafte i/ili plina.

1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem

Povećanje cijene nafte i plina povećat će interes građana za korištenje automobila na struju, solarnih panela te će pridonijeti većem iskorištavanju obnovljivih izvora energije.

1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem

Rusija i Ukrajina trebale bi što prije donijeti sporazum kako bi se primirilo ratno stanje te se vratile cijene nafte i plina kako su bile prije.

1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem

Smatrate li da je Vlada Republike Hrvatske trebala donijeti učinkovitije mjere kako bi se zaustavilo daljnje povećanje cijena energenata?

1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem

Europska unija trebala bi ubrzati proceduru za ulazak Ukrajine kao nove članice.

1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, ANA ŠČUKA (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom UTJECAJ INFLACIJE NA ŽIVOTNI STANDARDI GRAĐANA REPUBLIKE HRVATSKE (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Ana Šćuka
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, ANA ŠČUKA (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom UTJECAJ INFLACIJE NA ŽIVOTNI STANDARDI GRAĐANA REPUBLIKE HRVATSKE (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Ana Šćuka
(vlastoručni potpis)